

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ

वार्षिक अहवाल : सन २०२३-२०२४

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	तपशिल	पृष्ठ क्रमांक
१	महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ स्थापना व कार्य	०३-०५
२	संचालक मंडळ	०६-०७
३	व्यवस्थापन	०८-१०
४	वित्तीय स्थिती	११-१३
५	इतर विभाग	
	(अ) बाजार समिती विभाग	१४-१५
	(ब) निर्यात विभाग	१६-२६
	(क) प्रकल्प विभाग	२७
	(ड) अभियांत्रिकी विभाग	२८-२९
	(इ) संगणक विभाग	३०-३१
	(ई) जनसंपर्क व प्रसिध्दी विभाग	३२-३४
	(प) देशांतर्गत व्यापार विकास विभाग	३५-४०
	(फ) तळेगाव शेती विभाग	४१

१. महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे - स्थापना व कार्ये

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे ची स्थापना महाराष्ट्र कृषी उत्पन्न पणन (विकास व नियमन) अधिनियम १९६३ मधील कलम ३९ (अ) अन्वये २३ मार्च १९८४ रोजी झाली. सन २०२३-२०२४ या वर्षामध्ये कृषि पणन मंडळाने ४० वे वर्ष पूर्ण केले आहे व कृषि पणन मंडळाचा ४० वर्षांचा कालावधी हा विविध क्षेत्रात यश संपादित करून देणारा तसेच राज्यात कृषी पणन व्यवस्थेत अद्ययावतपणा बरोबरच सूत्रता आणि समन्वयता आणण्याच्या दृष्टीने अत्यंत महत्त्वपूर्ण ठरला आहे. अहवाल वर्षात कृषि पणन मंडळाने कृषी पणन व्यवस्थेत आधुनिकीकरण, सुधारणा आणण्याबरोबरच राज्यात कृषी पणन व्यवस्था मजबूत करण्यासाठी विविध प्रकल्प राबविणे, योजना राबविणे, नवीन कार्यक्रम आखणे तसेच शेतकरी आणि शेतकऱ्यांच्या संस्थांच्या विकासासाठी नियोजनबद्ध प्रयत्न केले आहेत. राज्यात कृषि मालाच्या निर्यातीसाठी निर्यात सुविधा केंद्रांची स्थापना करून ही केंद्रे सक्षमरित्या चालविण्यासाठी प्रयत्न केले आहेत. याचप्रमाणे महाराष्ट्र कृषि उत्पन्न पणन (विकास व नियमन) अधिनियम १९६३ मध्ये बदल करणे आणि बाजार समित्यांसाठी मॉडेल अॅक्ट मधील तरतूदी लागू करणेसाठी प्रयत्न केले आहेत.

उद्दीष्टे व प्रमुख कार्यक्रम

महाराष्ट्र कृषि उत्पन्न पणन (विकास व नियमन) अधिनियम १९६३ मधील कलम ३९ (ज) अन्वये कृषि पणन मंडळाची उद्दीष्टे खालीलप्रमाणे आहेत.

१. बाजार व बाजारक्षेत्रांच्या विकासासाठी बाजार समित्यांनी हाती घेतलेले कार्यक्रम राबवून अशा बाजार समित्यांच्या कामामध्ये समन्वय राखणे.
२. कृषि उत्पन्न बाजारांच्या विकासासाठी राज्यस्तरीय नियोजनाचे काम हाती घेणे.
३. कृषि उत्पन्न पणन विकास निधीची व्यवस्था ठेवणे व त्याचे प्रशासन करणे.
४. बाजार समित्यांच्या कामकाजात सुधारणा घडवून आणण्यासाठी बाजार समित्यांना सरसकटपणे सल्ला देणे किंवा एखाद्या विशिष्ट बाजार समितीला सल्ला देणे.
५. बाजार समितीने हाती घेतलेल्या बांधकाम कार्यक्रमासंबंधातील आराखडे व अंदाज तयार करण्याच्या तिच्या कामावर पर्यवेक्षण करणे आणि त्याबाबत तिला मार्गदर्शन करणे.
६. कृषि उत्पन्नाच्या पणनशी संबंधित असलेल्या गोष्टींबाबत प्रचार व प्रसिध्दी करण्यासाठी आवश्यक ती व्यवस्था करणे.
७. या अधिनियमाच्या प्रयोजनांसाठी मंडळ निश्चित करील अशा अटीवर व शर्तीवर बाजार समित्यांना अर्थसहाय्य किंवा कर्ज देणे.
८. कृषि विषयक पणनच्या संबंधातील विषयांबाबत चर्चासत्रे, कार्यसत्रे व प्रदर्शने आयोजित करणे किंवा त्यांची व्यवस्था ठेवणे.
९. कृषि उत्पन्नाच्या पणन संबंधात सर्वसाधारण हिताच्या असतील अशा इतर गोष्टी करणे.
१०. या अधिनियमान्वये त्याच्याकडे विशेषरीत्या सोपविण्यात आले असेल असे इतर कोणतेही कार्य पार पाडणे.
११. राज्य शासन त्यांच्याकडे सोपविलेली अशी तत्सम स्वरूपाची इतर कार्ये पार पाडणे.

अंमलबजावणीतील प्रमुख कार्यक्रम

१. विविध कृषी उत्पन्न बाजार समित्यांना बाजार व्यवस्था विकसित करणेकरिता नव-नवीन सुधारणाबाबत सल्ला देणे व त्यासाठी कर्ज उपलब्ध करून देणे.
२. फळे भाजीपाला आणि फुले यांचे आयुष्य वाढविण्यासाठी सहकारी संस्थांना प्रशिक्षण करणे Value Addition Centre, शितगृहांची उभारणी करण्यासाठी तंत्रज्ञान उपलब्धतेबरोबरच उभारणीस मार्गदर्शन करणे.
३. विविध फळे, फुले आणि भाजीपाल्याची रोपे / बियाणे / कंद यांची आयात करणे.
४. बाजार समित्यांची लिलाव प्रक्रीया व कार्यालयीन कामकाजाचे संगणकीकरण करणे.
५. कृषि पणन मंडळ, पणन संचालनालय व बाजार समित्यांच्या कामकाजासाठी संगणक प्रणाली विकसित करून कार्यान्वीत करणे.
६. बाजार समित्यांचे पदाधिकारी / अधिकारी यांचेसाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करणे.
७. राज्यामध्ये उच्च तंत्रज्ञानावर आधारित, कृषी आधारित प्रकल्प वाढविणे तसेच त्यामध्ये उत्पादीत मालाच्या विक्रीसाठी मदत व मार्गदर्शन करणे.
८. विविध प्रदर्शनात भाग घेणे तसेच प्रदर्शनांचे आयोजन करणे.
९. शेतमाल तारण योजना राबविणेसाठी बाजार समित्यांना सवलतीच्या दराने कर्ज देणे.
१०. शेतमाल निर्यातवृद्धी होण्यासाठी शेतकऱ्यांच्या मालाचे नमुने परदेशात पाठविणे, निर्यातीबाबतची माहिती शेतकरी आणि शेतकऱ्यांच्या संस्थांना देणे व त्यांच्या मालाची निर्यात करून देणे.
११. प्रकल्प अहवाल तयार करणे.
१२. तळेगांव दाभाडे येथील शेतीवर आधुनिक शेतीचे प्रयोग राबविणे.
१३. व्ही. एच. टी प्रकल्पातील सोई सुविधांचा व्यावसायिक उपयोग शेतकरी, निर्यातदार यांना करून देणे.
१४. राज्यातील कृषी उत्पन्न बाजार समित्यांना केंद्र आणि राज्य सरकारच्या विविध योजनांचा फायदा तसेच अनुदान मिळवून देण्यासाठी मदत आणि मार्गदर्शन करणे.
१५. बाजार समित्यांना राज्यातील तसेच परराज्यातील अभ्यास दौऱ्यांसाठी मार्गदर्शन करणे.
१६. “कृषि पणन मित्र ” मासिकाचे प्रकाशन आणि वितरण करणे.
१७. ‘उत्पादक ते ग्राहक’ योजना वेगवेगळ्या शहरांमध्ये राबविणेकरिता संस्थांना प्रोत्साहित करणे.
१८. प्रसिध्दी माध्यमांशी योग्य समन्वय ठेवून कृषि पणन मंडळाच्या विविध योजनांना प्रसिध्दी देवून त्यांची माहिती बाजार समिती, शेतकरी, शेतकऱ्यांच्या संस्था यांच्यापर्यंत पोहोचवून त्याचे फायदे शेतकऱ्यांना करून देणे.
१९. राष्ट्रीय सुगी पश्चात तंत्रज्ञान संस्थेअंतर्गत माती परिक्षण, शेतकरी प्रशिक्षण तसेच सुगी पश्चात तंत्रज्ञानासंबंधात विविध चाचण्या घेणे.
२०. कृषि पणन मंडळातील अधिकाऱ्यांची / कर्मचाऱ्यांची कार्यक्षमता वाढविण्याचे दृष्टिने त्यांना प्रशिक्षित करणे.
२१. कृषि निर्यात क्षेत्र अंतर्गत निर्यात सुविधा केंद्रांची उभारणी करणे.

२२. हॉर्टिकल्चर ट्रेनिंग सेंटर मध्ये पूर्ण क्षमतेने प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे आयोजन करणे तसेच नव नविन पिकांबाबत प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करणे.
२३. उत्पादक ते ग्राहक कृषि माल विक्री योजना कार्यान्वीत करून तिचा प्रचार आणि प्रसार करणे
२४. कृषि पणनाशी संबंधीत विषयावर माहिती पुस्तिका तयार करणे.
२५. राज्यातील बाजार समित्यांचा व्यवसाय विकास आराखडा तयार करणे.
२६. राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेअंतर्गत कृषि विपणनाच्या सुविधा निर्माण करणे.
२७. नक्षलग्रस्त भागातील कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांमध्ये राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेअंतर्गत सोयी सुविधांची उभारणी करणे.
२८. कृषि मालाचे ब्रॅण्ड विकसित करणे.
२९. राष्ट्रीय कृषी बाजार (ENAM) प्रकल्पात राज्यातील बाजार समित्यांचा समावेश करणे.
३०. कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांसाठी कॉमन अकौंटिंग सिस्टिमचा वापर करणे.
३१. शेतकरी उत्पादक कंपन्यांना सल्ला सेवा, मदत, मार्गदर्शन करणे तसेच शेतकरी उत्पादक कंपन्यांना शेतमाल विक्री व्यवस्थेसाठी मार्गदर्शन करणे, त्यांचे मजबूतीकरण करणे.
३२. आंतरराज्य व्यापार वृद्धीसाठी प्रयत्न करणे या अंतर्गत राज्यातील शेतीमाल शेतकरी उत्पादक कंपन्यांच्या माध्यमातून इतर राज्यात विक्री करणे तसेच इतर राज्यातील शेतीमाल विना मध्यस्त आपल्या राज्यात विक्रीसाठी आणणे.
३३. निर्यातदार / शेतकरी / शेतकरी गट / कंपन्या यांचे सांगड घालून निर्यातीला प्रोत्साहन देणे, मार्गदर्शन करणे.
३४. निर्यातीस चालना देण्यासाठी “ हॉर्टिकल्चर एक्सपोर्ट ट्रेनिंग प्रोग्राम ” आयोजित करून निर्यातदार तयार करणे.
३५. निआम - जयपूर, मॅनेज — हैद्राबाद, आय.आय. एफ.टी. — नवी दिल्ली, डी.एम.आय.,वैकुंठ मेहता नॅशनल इन्स्टीट्यूट ऑफ को-ऑप मॅनेजमेंट, आय.सी.एम., पुणे यांच्या मदतीने विविध प्रशिक्षण, कार्यक्रमांचे आयोजन करणे. तसेच त्यांचे मार्फत आयोजित प्रशिक्षण कार्यक्रमांमध्ये कृषि उत्पन्न बाजार समित्या तसेच कृषि पणन मंडळाचे अधिकारी पाठविणे.

२. संचालक मंडळ

अ.क्र.	संचालकाचे नाव	पदनाम
१.	मा. ना. श्री. एकनाथ शिंदे (दि.१४/०८/२०२२ ते १३/०७/२०२३ पर्यंत) मा.मुख्यमंत्री, मा. मंत्री, नगर विकास, माहिती व तंत्रज्ञान, माहिती व जनसंपर्क, सार्वजनिक बांधकाम, परिवहन, पणन, सामाजिक न्याय, मदत व पुनर्वसन, आपत्ती व्यवस्थापन, मृदा व जलसंधारण, पर्यावरण, अल्पसंख्याक व इतर, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई-३२ तथा मा.अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे. मा.ना.श्री.अब्दुल सत्तार दि. १४/०७/२०२३ पासून मा.मंत्री,अल्पसंख्याक विकास व औकाफ, पणन, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई ३२. तथा मा.अध्यक्ष महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ., पुणे	अध्यक्ष
२.	मा. राज्यमंत्री , पणन, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई-३२ तथा मा.उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे	उपाध्यक्ष
३.	मा.श्री.प्रविणकुमार बन्सीलाल नाहाटा सभापती, महाराष्ट्र राज्य बाजार समिती सहकारी संघ मर्या., पुणे तथा मा.सदस्य, महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे.	पदसिद्ध सदस्य
४.	मा.श्री.चरणसिंग ठाकूर सभापती, कृषि उत्पन्न बाजार समिती, काटोल, जि. नागपूर तथा सदस्य, महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे.	
५.	मा.श्री.अनिल एम.कवडे (भा.प्र.से.) दि. २२/०१/२०२० ते ०६/०२/२०२४ सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे. मा.श्री.सौरभ राव (भा.प्र.से.) दि.०७/०२/२०२४ पासून ते ३१/०३/२०२४ सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.	पदसिद्ध सदस्य
६.	मा.चिफ जनरल मॅनेजर, नाबार्ड प्रतिनिधी, पुणे.	पदसिद्ध सदस्य
७.	मा.श्री.सुनिल चव्हाण,भा.प्र.से (दि.२०/१०/२०२३ पर्यंत) आयुक्त, (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे. मा.डॉ.प्रविण गेडाम, भा.प्र.से. दि.२०/१०/२०२३ पासून आयुक्त, (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.	पदसिद्ध सदस्य

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

अ.क्र.	संचालकाचे नाव	पदनाम
८.	मा.श्री.गजेन्द्र सिंग (दि.०३/०७/२०२२ पर्यंत) सहाय्यक उपकृषि पणन सल्लागार, प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई. मा.श्री.भवेश कुमार जोशी (दि.०४/०७/२०२२ पासून) सहाय्यक उपकृषि पणन सल्लागार, प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई.	पदसिद्ध सदस्य
९.	मा.श्री.विनायक कोकरे (दि.२६/०६/२०२३ पर्यंत) मा.श्री.शैलेश कोथमिरे (दि.२७/०६/२०२३ ते दि.२९/०८/२०२३) मा.डॉ.केदारी जाधव दि.२९/०८/२०२३ ते २३/०२/२०२४ मा.श्री.विकास रसाळ दि. २३/०२/२०२४ पासून पणन संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे मा.सदस्य, महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे.	पदसिद्ध सदस्य
१०.	मा.श्री.दिपक शिंदे (दि. ०८/०५/२०२३ पर्यंत) मा.श्री.सुधीर तुंगार (दि.०९/०५/२०२३ ते ३१/०५/२०२३) मा.श्री.दिपक शिंदे (दि.०१/०६/२०२३ ते २१/०६/२०२३ पर्यंत) मा.श्री.विनायक कोकरे(दि.२६/०६/२०२३ ते दि.०६/०७/२०२३) मा.श्री.संजय कदम दि.०७/०७/२०२३ पासून कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे तथा सदस्य सचिव	सदस्य सचिव

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

३. व्यवस्थापन

क्र.	अधिकाऱ्याचे नाव व पदनाम	कालावधी	विभाग
१.	श्री.दिपक शिंदे (अतिरिक्त पदभार) श्री.सुधीर तुंगार श्री.दिपक शिंदे (अतिरिक्त पदभार) श्री.विनायक कोकरे (अतिरिक्त पदभार) श्री.संजय कदम	दि.०८/०५/२०२३ पर्यंत दि.०९/०५/२०२३ ते ३१/०५/२०२३ दि.०१/०६/२०२३ ते २१/०६/२०२३ दि.२६/०६/२०२३ ते दि.०६/०७/२०२३ दि.०७/०७/२०२३ पासून	कार्यकारी संचालक
२.	श्री. दिपक शिंदे श्री.विनायक कोकरे	दि.२१/०६/२०२३ पर्यंत दि.२२/०६/२०२३ पासून	सरव्यवस्थापक
३.	श्री. डी.डी.देशमुख उपसरव्यवस्थापक(अभियांत्रिकी) सौ.एस.पी.राऊत (अतिरिक्त पदभार) उपसरव्यवस्थापक(अभियांत्रिकी) श्री.सुधीर कोसलगे (अतिरिक्त पदभार) उपसरव्यवस्थापक(अभियांत्रिकी)	दि.३०/०६/२०२३ पर्यंत दि.०१/०७/२०२३ पासून ते ०६/११/२०२३ दि.०७/११/२०२३ पासून	अभियांत्रिकी
४.	श्री. एम.ई.कदम सहाय्यक सरव्यवस्थापक	--	देशांतर्गत व्यापार विकास
५.	श्री. एम.एल.लोखंडे सहाय्यक सरव्यवस्थापक	--	संगणक
६.	श्री. एम.पी.पवार सहाय्यक सरव्यवस्थापक	--	प्रकल्प/बीडीपी
७.	श्री. ए.पी.पाटील सहाय्यक सरव्यवस्थापक	--	जनसंपर्क व प्रसिध्दी
८.	श्री.डि.एस.पाटील -व्यवस्थापक श्री.शैलेंद्र जाधव- व्यवस्थापक	दि.३१/०५/२०२३ पर्यंत दि.०१/०६/२०२३ पासून	प्रशासन
९.	श्री. जयंत कोकणे- व्यवस्थापक	--	वित्त व लेखा
१०.	श्री. एस.पी.बाजारे व्यवस्थापक	--	रा.कृ.वि.यो.- अभियांत्रिकी, मालमत्ता

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

	श्री. ए.जे.वीरकर सहाय्यक सरव्यवस्थापक श्री.जे.जे.जाधव, सहाय्यक सरव्यवस्थापक	दि.३०/०६/२०२३ पर्यंत दि.०१/०७/२०२३ पासून	बाजार समिती
११.	श्री.जे.जे.जाधव, सहाय्यक सरव्यवस्थापक श्री.बी.जी.कातोरे सहाय्यक सरव्यवस्थापक	दि.३१/१२/२०२३ पर्यंत दि.०१/०१/२०२४ पासून	अंशदान , कर्ज वसुली, शेतमाल तारण योजना
१२.	श्री.एस.व्ही वराडे- व्यवस्थापक श्री.शैलेंद्र जाधव- व्यवस्थापक श्री.एम.ई.कदम- सहाय्यक सरव्यवस्थापक श्री.एस.व्ही वराडे- व्यवस्थापक	दि. ३१/०६/२०२३ पर्यंत दि.०२/०६/२०२३ ते १९/०६/२०२३ दि. २०/०६/२०२३ ते ०९/०८/२०२३ दि.१०/८/२०२३ पासून	निर्यात
१३.	श्री.एस.डी.मेहेरकर-व्यवस्थापक	--	शेती (तळेगाव)
१४.	श्री. व्ही.जे.राणे विधी अधिकारी	--	विधी

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

उपसरव्यवस्थापक/ सहायक सरव्यवस्थापक / व्यवस्थापक (विभागीय कार्यालये)

क्र.	विभाग प्रमुखाचे नाव व पदनाम	कालावधी	विभाग
१.	डॉ. बी.एन.पाटील उपसरव्यवस्थापक श्री.एम.जी.जोशी उपसरव्यवस्थापक (अतिरिक्त पदभार)	दि.३०/०४/२०२३ पर्यंत दि.०१/०५/२०२३ पासून	रत्नागिरी
२.	श्री. एस.एस.घुले उपसरव्यवस्थापक	--	कोल्हापूर
३.	श्री.आर.आर.महाजन उपसरव्यवस्थापक	--	पुणे
४.	श्री. सी.एम.बारी उपसरव्यवस्थापक श्री.एस.वाय. पुरी उपसरव्यवस्थापक	दि.३१/०५/२०२३ पर्यंत दि.०१/०६/२०२३ पासून	नाशिक
५.	श्री. जी.सी.वाघ उपसरव्यवस्थापक (अतिरिक्त पदभार)	--	छत्रपती संभाजीनगर
६.	श्री.एम.डी.बरडे उपसरव्यवस्थापक (अतिरिक्त पदभार)	--	लातूर
७.	श्री.एम.एस.गवळे उपसरव्यवस्थापक (अतिरिक्त पदभार) श्री. ए.बी.कडू उपसरव्यवस्थापक (अतिरिक्त पदभार) श्री.डि.एम.डागा उपसरव्यवस्थापक (अतिरिक्त पदभार)	दि.३०/०६/२०२३ पर्यंत दि.०१/०७/२०२३ ते ११/०१/२०२४ दि.१२/०१/२०२४ पासून	अमरावती
८.	श्री.ए.बी.कडू उपसरव्यवस्थापक	--	नागपूर

४. वित्तीय स्थिती

उत्पन्नाची साधने

महाराष्ट्र कृषि उत्पन्न पणन (विकास व विनियमन) अधिनियम १९६३ मधील कलम क्र. ३९(ल) नुसार महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळाच्या उत्पन्नाची साधने ही कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांकडून जमा होणारे वार्षिक अंशदान, कर्जावरील व्याज, गुंतवणूकीवरील व्याज, निर्यात सुविधा केंद्रे व इतर उत्पन्न ही आहेत.

सदरच्या प्राप्त होणाऱ्या निधीमधून कृषि पणन मंडळाच्या आस्थापना तसेच प्रशासकीय खर्च व इतर विकासात्मक कामांबाबतचा खर्च भागवून उर्वरीत रक्कम बाजार समित्यांना विकासात्मक कामांसाठी निधी म्हणून देण्याची तरतूद वरील कायदा कलम ३९ (ल) (३) मध्ये नमूद केली आहे. त्यानुसार दिनांक ३१/०३/२०२४ अखेर कृषि पणन मंडळास प्राप्त झालेले उत्पन्न व त्याचा विनियोग याबाबतची माहिती खालीलप्रमाणे;

ताळेबंद - २०२३-२०२४

(रु. कोटीत)

अ.क्र.	देयता	रक्कम रु.	संपत्ती	रक्कम रु.
१	मार्केटिंग फंड	५७४.९०	स्थावर मालमत्ता	२२०.६०
२	चालु देयता	१६.१५	गुंतवणुक	४२७.८५
३	अनुदान (अपेडा व इतर)	१९०.७६	बँकेतील शिल्लक	३७.६०
४	मार्केटिंग एक्सटेंशन फंड	७.२१	बाजार समिती कर्ज येणे	९१.८२
५	कांदा निर्यात डेव्हलपमेंट एक्सटेंशन फंड	४८.४७	चालु देयता	१०६.५९
६	अनुदान - आर.के.व्ही.वाय, डी.एम.आय.	१२.८१	आयकर	०.९८
८	तरतूद	३५.१६		
	एकुण	८८५.४५	एकुण	८८५.४५

उत्पन्न व खर्च - २०२३-२०२४

(रु. कोटीत)

अ.क्र.	खर्च	रक्कम रु.	उत्पन्न	रक्कम रु.
१	आस्थापना खर्च	२२.४९	बाजार समिती कर्जावरील व्याज	९.९५
२	प्रशासकीय खर्च	४.४२	गुंतवणूकीवरील व्याज	२०.४३
३	निर्यात सुविधा केंद्रे खर्च	२.३७	निर्यात सुविधा केंद्रे उत्पन्न	७.७८
४	निर्यातवृद्धी	०.४२	कृषि पणन मित्र वर्गणी	०.३०
५	विकास व प्रकल्प	०.००	इतर उत्पन्न	१.०९
६	घसारा	११.६९	तुट	१.८४
	एकुण	४१.३९	एकुण	४१.३९

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

मंडळाचे अतिरिक्त निधी शासकीय व शेड्युल्ड बँकेमध्ये केलेल्या गुंतवणुकीमुळे गुंतवणुकीवरील व्याजाचे उत्पन्न सरासरी ७.२० टक्के दराने मिळाले असून अहवाल वर्षातील भांडवली बाजारातील व्याजदर ४.४५ टक्के ते ७.५५ टक्के विचारात घेता मिळालेले उत्पन्न निश्चित चांगले आहे.

लेखे तपासणी

पणन मंडळाचे वैधानिक लेखा परिक्षण मार्च २०२१-२०२२ अखेर व अंतर्गत लेखापरिक्षण व कर लेखा परिक्षण मार्च २०२३ अखेर पूर्ण करण्यात आले आहे.

सन २०२४-२०२५ अर्थसंकल्प - उत्पन्न

(रु.कोटीत)

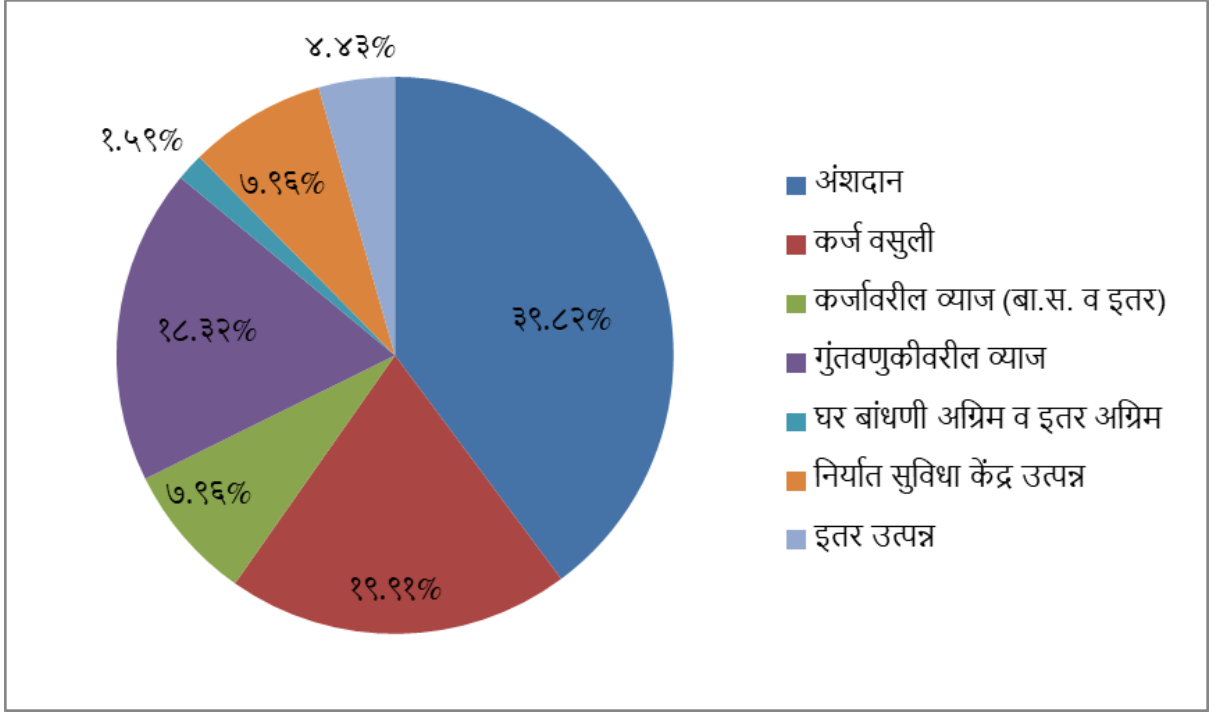
अ.क्र.	तपशील	रक्कम रु.	टक्केवारी
१	अंशदान	५०.००	३९.८२
२	कर्ज वसुली	२५.००	१९.९१
३	कर्जावरील व्याज (बा.स. व इतर)	१०.००	७.९६
४	गुंतवणुकीवरील व्याज	२३.००	१८.३२
५	घर बांधणी अग्रिम व इतर अग्रिम	२.००	१.५९
६	निर्यात सुविधा केंद्र उत्पन्न	१०.००	७.९६
७	इतर उत्पन्न	५.५६	४.४३
	एकुण	१२५.५६	१००.००

सन २०२४-२०२५ अर्थसंकल्प — विनियोग

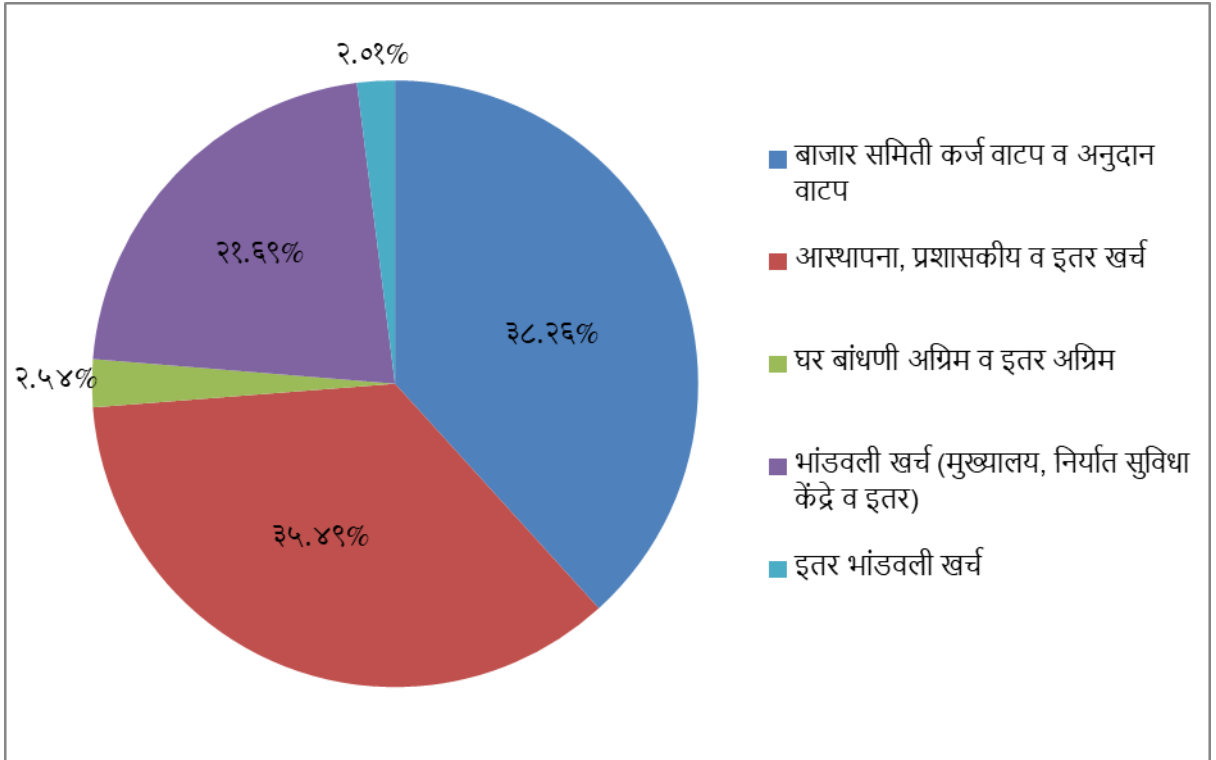
(रु. कोटीत)

अ.क्र.	तपशील	रुपये	टक्केवारी
१	बाजार समिती कर्ज वाटप व अनुदान वाटप	४५.१०	३८.२६
२	आस्थापना, प्रशासकीय व इतर खर्च	४१.८४	३५.४९
३	घर बांधणी अग्रिम व इतर अग्रिम	३.००	२.५४
४	भांडवली खर्च (मुख्यालय, निर्यात सुविधा केंद्रे व इतर)	२५.५७	२१.६९
५	इतर भांडवली खर्च	२.३७	२.०१
	एकुण	११७.८८	१००.००

सन २०२४-२०२५ अर्थसंकल्प — उत्पन्न

सन २०२४-२०२५ अर्थसंकल्प — विनियोग

५. इतर विभाग

अ) बाजार समिती विभाग

दि.१ एप्रिल २०२३ ते दि.३१ मार्च २०२४ या अहवाल वर्षात राज्यात एकूण ३०५ बाजार समित्यां व ६२५ उपबाजार कार्यरत आहेत. बाजार समित्या राज्यातील सर्व जिल्ह्यांमध्ये कार्यरत आहेत. राज्यातील कार्यरत असणाऱ्या बाजार समित्यांची विभागनिहाय संख्या खालीलप्रमाणे आहे.

अ. क्र.	विभाग	मुख्य बाजार	उपबाजार
१.	रत्नागिरी	२०	४१
२.	नाशिक	५३	१३१
३.	पुणे	२३	६५
४.	छत्रपती संभाजीनगर	३६	७५
५.	लातूर	४७	८०
६.	अमरावती	५५	१०२
७.	नागपूर	५०	८३
८.	कोल्हापूर	२१	४८
	एकूण	३०५	६२५

१) अंशदान :

महाराष्ट्र कृषि उत्पन्न खरेदी विक्री (विकास व विनियमन) अधिनियम, १९६३ चे कलम ३७ (२) अन्वये अहवाल वर्षात महाराष्ट्रातील एकूण २९९ कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांचे सन २०२२ - २०२३ या आर्थिक वर्षाच्या एकूण उत्पन्नावर अंशदान आकारणी करण्यात आली.

आकडेवारी (रु.लाखात)

दि.३१/०३/२०२३ अखेर थकीत अंशदान	सन २०२२-२३ ची अंशदान आकारणी	एकूण वसूलपात्र रक्कम	वसूल अंशदान रक्कम	येणेबाकी अंशदान
१२६९.०३	४८८८.९७	६१५०.२३	५१३९.९९	१०१३.७०

२) कर्ज :

• विकासात्मक कर्ज :

कृषि पणन मंडळामार्फत बाजार समित्यांना त्यांचे मुख्य व दुय्यम बाजार आवारातील विविध विकास कामे करण्यासाठी अंतरिम व दीर्घ मुदतीची कर्जे मंजूर केली जातात. यामध्ये प्रामुख्याने अंतर्गत रस्ते, रस्त्यांचे डांबरीकरण, पिण्याच्या पाण्याची सोय, लिलाव ओटे, लिलाव ओट्यावर आवश्यकतेप्रमाणे शेड उभारणे, लिलावगृह, कंप्यूटर वाळ, गेट व वॉचमन केबिन, स्वच्छतागृह, विद्युतीकरण, आडत गाळे, शेतकरी बाजार तसेच कर्मशियल शॉपिंग कॉम्प्लेक्स (व्यापारी गाळे) इ. बांधकामांचा समावेश होतो.

अहवाल वर्षात कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांना विविध विकासात्मक कामे व राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेअंतर्गत गोदाम व धान्य चाळणी यंत्र उभारणीसाठी तसेच ई-नाम योजनेअंतर्गत धान्य चाळणी यंत्र उभारण्यासाठी एकूण रक्कम रु.७,०६,८४,७८४/- इतके कर्ज वितरित करण्यात आलेले आहे.

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

• मुदती कर्ज -

अ.क्र.	बाजार समिती संख्या	व्याजदर	अदा रक्कम रु.	कर्जाचे कारण
१	३	६ %	५,२८,४२,५८४	विविध विकासात्मक कामे करण्यासाठी.
२	७	३ %	१,७८,४२,२००	राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेअंतर्गत गोदाम बांधकाम व धान्य चाळणी यंत्र उभारणीसाठी.
एकूण कर्ज अदा रक्कम			७,०६,८४,७८४	

• कर्ज व्याजदर -

- १) दि.१/३/२०१६ चे परिपत्रकान्वये राज्यातील सर्व बाजार समित्यांसाठी विविध विकसन कामांसाठी देण्यात येणाऱ्या दिर्घ व अल्प मुदती कर्जावर ६ टक्के व्याजदर लागू करण्यात आलेला आहे.
- २) राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेअंतर्गत समावेश असलेल्या बाजार समित्यांना गोदाम व धान्य चाळणी यंत्र उभारणी तसेच ई-नाम योजनेअंतर्गत समावेश असलेल्या बाजार समित्यांना धान्य चाळणी यंत्र उभारणी करण्यासाठी देण्यात येणाऱ्या मुदती कर्जावर ३% व्याजदर लागू करण्यात आलेला आहे.

३. अर्थसंकल्प मंजूरी -

अहवाल वर्षात महाराष्ट्र कृषि उत्पन्न खरेदी विक्री (विकास व विनियमन) अधिनियम १९६३ मधील कलम ३८ आणि त्याखालील नियमातील संबंधित नियमान्वये कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांचे पुढील वर्षाचे मूळ अर्थसंकल्पांना मंजूरी देण्यात येते. त्यानुसार २९७ बाजार समित्यांचे सन २०२४-२५ चे मूळ अर्थसंकल्पांना मंजूरी देण्यात आली. त्याचप्रमाणे १६६ बाजार समित्यांचे सन २०२३-२४ चे पुरवणी अर्थसंकल्प मंजूर करण्यात आले. तसेच सन २०२२-२३ चे ८५ बाजार समित्यांची पुनर्विनियोजन पत्रके मंजूर करण्यात आली.

४. थेट पणन अंतर्गत राज्यातील बाजार समित्यांच्या कार्यक्षेत्रातील खरेदीवरील बाजार फी बाबत -

महाराष्ट्र शासनाकडील दि. ५ जानेवारी २००४ चे आदेशानुसार महाराष्ट्र कृषि उत्पन्न पणन (विकास व विनियमन) अधिनियम १९६३ मधील कलम ५९ अन्वये प्राप्त झालेल्या अधिकाराचा वापर करुन राज्यातील थेट पणन परवानाधारकांना अधिनियमातील कलम ७ मधून सुट देऊन महाराष्ट्र राज्यातील कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांच्या आवाराबाहेर शेतमालाची थेट खरेदी करण्यासाठी काही अटीस अधीन राहून शासनाने मान्यता दिलेली आहे. त्यानुसार अशा थेट पणन परवानाधारकांकडून राज्यात शेतमालाची मोठ्या प्रमाणात थेट खरेदी केली जाते. थेट पणन अंतर्गत राज्यात एकूण १४८२ कंपन्यांना पणन संचालनालयामार्फत थेट पणन परवाना देण्यात आलेला आहे. थेट पणन परवानाधारकांना खरेदी केलेल्या शेतमालावरील बाजार फी कृषि पणन मंडळाकडे भरावी लागते.

त्यानुसार ३९ थेट पणन परवानाधारकांनी दि.०१/०१/२०२३ ते ३०/०६/२०२३ या कालावधीत कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांचे कार्यक्षेत्रात खरेदी केलेल्या शेतीमालावरील कृषि पणन मंडळाकडे एकूण जमा बाजार फी रक्कम रु. ९६,६६,२५०/- संबंधित बाजार समित्यांचे बँक खात्यावर NEFT व RTGS द्वारे वर्ग करण्यात आली आहे. तसेच ५२ थेट पणन परवानाधारकांनी दि.०१/०७/२०२३ ते दि. ३१/०१/२०२४ या कालावधीत खरेदी केलेल्या शेतीमालावरील कृषि पणन मंडळाकडे जमा बाजार फी रक्कम रु. १,७४,३९,५५७/- संबंधित बाजार समित्यांचे बँक खात्यावर NEFT व RTGS द्वारे वर्ग करण्यात आली आहे.

वरीलप्रमाणे दि.०१/०१/२०२३ ते ३१/०१/२०२४ या १३ महिने कालावधीत एकूण रक्कम रु.२,७१,०५,८०७/- संबंधित बाजार समित्यांचे बँक खात्यावर NEFT व RTGS द्वारे वर्ग करण्यात आली आहे

ब) निर्यात विभाग

राज्यातील कृषि मालाची निर्यात वाढावी व त्यासाठी निर्यातक्षम उत्पादनात वाढ होणेकरिता विविध कार्यशाळेच्या माध्यमातून शेतक-यांना मार्गदर्शन करण्यात आले आहे त्यासाठी कृषि मालाची प्रतवारी, पॅकींग, हाताळणी, साठवणूक इ.साठी आवश्यक सोयी-सुविधा उपलब्ध करणे, प्रशिक्षण आणि शितगृहांची उभारणी करणे, शेतकरी, बाजार समित्या आणि फळे भाजीपाला उत्पादक सहकारी संस्था यांना केंद्र आणि राज्य शासनाच्या विविध योजनांमधून जास्तीत जास्त अनुदान/आर्थिक सहाय्य उपलब्ध करून निर्यातीला चालना देण्याच्या दृष्टीने कृषि पणन मंडळ प्रयत्नशील आहे.

निर्यात वृद्धीकरिता पायाभूत सुविधांची उभारणी

राज्यामध्ये उत्पादीत होणा-या विविध कृषि उत्पादनांच्या निर्यातवृद्धीच्या दृष्टीने केंद्र व राज्य शासनामार्फत राज्यामध्ये हापूस आंबा, केशर आंबा, कांदा, संत्रा, केळी, डाळिंब व फुले या उत्पादनांकरिता कृषि निर्यात क्षेत्रांची स्थापना करण्यात आलेली आहे. हापूस आंबा, केशर आंबा, कांदा, संत्रा, केळी, डाळिंब या कृषि निर्यात क्षेत्रांच्या अंमलबजावणीसाठी कृषि पणन मंडळाची नोडल एजन्सी म्हणून नियुक्ती करण्यात आलेली होती. नोडल एजन्सी या नात्याने कृषि पणन मंडळामार्फत विविध कृषि उत्पादनांच्या निर्यातीसाठी राज्यात खालीलप्रमाणे पायाभूत सुविधांची उभारणी करण्यात आलेली आहे.

निर्यात सुविधा केंद्रांचा प्रकार व संख्या तपशील

अ.क्र.	सुविधा	संख्या
१.	निर्यात सुविधा केंद्र	२२
२.	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र	२०
३.	फुले निर्यात सुविधा केंद्र	३
एकूण		४५

विभागनिहाय निर्यात सुविधा केंद्रांचा तपशील

विभागाचे नाव	अ. क्र	सुविधा केंद्राचे नांव	ठिकाण	प्रकल्पातील समाविष्ट घटक		प्रक्रिया मे.टन
				घटक	क्षमता	
पुणे	१	शेतमाल निर्यात सुविधा केंद्र, इंदापूर, ता. इंदापूर, जि. पुणे	शिवलीलानगर, इंदापूर – अकलुज रोड, ता.इंदापूर, जि.पुणे	हाताळणी यंत्रणा	१० मे. टन / तास	निरंक
				कांदा साठवणूक सुविधा	५०० मे. टन	
				निर्यातदार गाळे - ३६० स्के.मी.		
				प्रशासकीय इमारत - २३३ स्के.मी.		
	२	फळे व भाजीपाला सुविधा केंद्र,इंदापूर, ता. इंदापूर,	शिवलीलानगर, इंदापूर – अकलुज रोड इंदापूर, जि.पुणे	कोल्ड स्टोरेज	३ x ४० मे. टन	निरंक
				प्रिकुलिंग	५ मे. टन/बॅच	
				ट्रान्सफॉर्मर	१६० KVA	
				डी.जी. सेट	१०० KVA	

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

विभागाचे नाव	अ. क्र	सुविधा केंद्राचे नांव	ठिकाण	प्रकल्पातील समाविष्ट घटक		प्रक्रिया मे.टन
				घटक	क्षमता	
		जि. पुणे				
		आईस मेकींग युनीट		आईस स्टोरेज	४० मे. टन	
				आईस टंक	५ मे. टन /दिवस	
	३	केळी निर्यात सुविधा केंद्र, इंदापूर, जि.पुणे	कृषि उत्पन्न बाजार समिती, इंदापूर, मुख्य बाजार, इंदापूर-अकलुज रोड, शिवलिला मार्केट, ता. इंदापूर, जि. पुणे.	प्रिकुलिंग	५ मे. टन / बॅच	१६६८.८० केळी
				कोल्ड स्टोरेज	२५ मे.टन	
				रायपनिंग चेंबर	४ x २५ मे. टन	
				दोन पॅकहाऊस (वालचंदनगर व अकलुज)	४८८५ स्क्वे. फुट प्रत्येकी	
				डि.जी. सेट	१७५ KVA	
	४	ब्राक्षे व डांळिब निर्यात सुविधा केंद्र, बारामती, जि.पुणे	जळोची, ता. बारामती, जि.पुणे,	प्रिकुलिंग	५ मे. टन / बॅच	५६२.९६ आंबा
				कोल्ड स्टोरेज	२ x २५ मे. टन	
				पॅक हाऊस	४०३५ स्क्वे. फुट	
				हाताळणी यंत्रणा	१.५ मे. टन / तास	
				डी.जी. सेट	१२५ KVA	
	५	फुले निर्यात सुविधा केंद्र, तळेगांव (दा), ता.मावळ, जि.पुणे	महाराष्ट्र राज्य औद्योगिक विकास महामंडळ, (फ्लोरीकल्चर पार्क) जोग सेंटर - एमआयडीसी, तळेगाव, जि.पुणे	प्रिकुलिंग	२ x ५ मे.टन / बॅच	१६९.८६ गुलाब फुले व आंबा
				कोल्ड स्टोरेज	४ x २५ मे.टन	
				पॅकहाऊस	६००४ चौ.फुट	
				डि.जी. सेट	२०० KVA	
				ट्रान्सफॉर्मर	२०० KVA	
	६	निर्यात सुविधा केंद्र, तळेगाव, ता. मावळ, जि. पुणे.	हॉर्टीकल्चर ट्रेनिंग सेंटर, तळेगाव दाभाडे, ता. मावळ, जि.पुणे.	प्रिकुलिंग	५ मे. टन. / बॅच	८०.३१७ गुलाब
				कोल्ड स्टोरेज	५० मे. टन	
				पॅक हाउस	८०० स्क्वे. फुट	
कोल्हापूर	७	डांळिब व ब्राक्ष निर्यात सुविधा केंद्र, आटपाडी, जि. सांगली	कृषि उत्पन्न बाजार समिती, आटपाडी, ता. आटपाडी, जि. सांगली.	प्रिकुलिंग	५ मे. टन / बॅच	निरंक
				कोल्ड स्टोरेज	२ x २५ मे.टन	
				पॅकहाऊस	२००० स्क्वे. फुट	
				डि.जी. सेट	२०० KVA	
				ट्रान्सफॉर्मर	२०० KVA	
	८	फुले निर्यात सुविधा केंद्र, सातारा, जि. सातारा	अजिंक्यतारा शेतकरी सहकारी फळे, फुले व भाजीपाला खरेदी विक्री संस्था मर्या.	प्रिकुलिंग	२ x ५ मे.टन / बॅच	१०.५ काजू
				कोल्ड स्टोरेज	४ x २५ मे.टन	
				डि.जी. सेट	२०० KVA	
				ट्रान्सफॉर्मर	३१५ KVA	

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

विभागाचे नाव	अ. क्र	सुविधा केंद्राचे नांव	ठिकाण	प्रकल्पातील समाविष्ट घटक		प्रक्रिया मे.टन
				घटक	क्षमता	
			सातारा, ता. सातारा, जि.सातारा			
रत्नागिरी	९	हापुस आंबा निर्यात सुविधा केंद्र, नाचणे, जि. रत्नागिरी	शांतीनगर, नाचणे रोड, ता. जि. रत्नागिरी	प्रिकुलिंग	५ मे. टन. / बॅच	निरंक
				कोल्ड स्टोरेज	२५ मे.टन	
				रायपनिंग चेंबर	५ मे.टन	
				पॅकहाऊस	६००० स्क्वे. फुट	
				हाताळणी यंत्रणा	१.५ मे.टन / तास	
				प्लॅस्टिक क्रेट्स	८०० नग	
				डी.जी. सेट	१०० KVA	
				ट्रान्सफॉर्मर	१६० KVA	
	१०	हापुस आंबा निर्यात सुविधा केंद्र, जामसंडे ता. देवगड, जि. सिंधुदुर्ग	जामसंडे, ता. देवगड, जि. सिंधुदुर्ग	प्रिकुलिंग	५ मे. टन. / बॅच	निरंक
				कोल्ड स्टोरेज	२५ मे.टन	
				रायपनिंग चेंबर	५ मे.टन	
				पॅकहाऊस	६००० स्क्वे. फुट	
				हाताळणी यंत्रणा	१.५ मे.टन / तास	
				प्लॅस्टिक क्रेट्स	९०० नग	
				डी.जी. सेट	१०० KVA	
				ट्रान्सफॉर्मर	१६० KVA	
	११	फळे व भाजीपाला निर्यात सुविधा केंद्र सुविधा केंद्र, जामगे, जि. रत्नागिरी	जामगे ता.खेड जि. रत्नागिरी	प्रिकुलिंग	५ मे. टन. / बॅच	निरंक
				कोल्ड स्टोरेज	५० मे.टन	
				रायपनिंग चेंबर	४० मे.टन	
				पॅकहाऊस	५७७८ स्क्वे. फुट	
				डी.जी. सेट	२५० KVA	
				ट्रान्सफॉर्मर	३१५ KVA	
	१२	विकीरण सुविधा केंद्र, वाशी, नवी मुंबई.	सेक्टर १९, दाना बंदर गेट नं. २ समोर, वाशी, नवी मुंबई.	रॅडिएशन सोर्स	कोबाल्ट ६०	१३०४.०४ आंबा, मसाले पदार्थ, आटा,मैदा, सुजी, मसाले पदार्थ पशुखाद्य
				सोर्स तिव्रता	५०० कि.क्युरी	
				रॅडिएशन युनिट (आंबा)	५ मे. टन / तास	
				कोल्ड स्टोरेज	७६ मे.टन	
				डि.जी.सेट	५०० KVA	
				ट्रान्सफॉर्मर	५०० KVA	
	१३	भाजीपाला प्रक्रिया केंद्र, वाशी, नवी मुंबई.	सेक्टर १९, दाना बंदर गेट नं- २ समोर, वाशी, नवी मुंबई.	प्रिकुलिंग	५ मे.टन / तास	५७५६.६७ फळे व भाजीपाला, आंबा
				कोल्ड स्टोरेज	९८ मे.टन	
	१४	व्हेपर हीट	निर्यात भवन, मुंबई	व्हि.एच.टी.	१.५ मे.टन / बॅच	३३३२.९७

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

विभागाचे नाव	अ. क्र	सुविधा केंद्राचे नांव	ठिकाण	प्रकल्पातील समाविष्ट घटक		प्रक्रिया मे.टन
				घटक	क्षमता	
		ट्रीटमेंट, वाशी, नवी मुंबई (व्ही.एच.टी.)	कृषी उत्पन्न बाजार समिती, भाजीपाला बाजार आवार, सेक्टर नं. २१, वाशी, मुंबई.	मशिन		आंबा, सिताफळ, चिकू, फळे व भाजीपाला
				कोल्ड स्टोरेज	२ x ५० मे. टन	
				पॅक हाऊस	४००० स्क्वे.फुट	
				हाताळणी यंत्रणा	१ मे.टन / तास	
				प्लॅस्टिक क्रेट्स	४३२ नग	
				अॅल्युमिनीअम पॅलेट	१२ नग	
				डी.जी. सेट	१२५ KVA	
				ट्रान्सफॉर्मर	५०० KVA	
नाशिक	१५	कांदा, द्राक्ष व डाळिब निर्यात सुविधा केंद्र, कळवण, ता. कळवण, जि. नाशिक	मु.पो.भेंडी, ता. कळवण, जि. नाशिक	प्रिकुलिंग	५ मे. टन. / बॅच	निरंक
				कोल्ड स्टोरेज	५० मे. टन	
				पॅक हाऊस	४३५० स्क्वे.मी. X २	
				हाताळणी यंत्रणा	२ मे.टन / तास	
				कांदा साठवणूक	८ x ५० मे.टन	
				वे-ब्रिज	६० मे.टन	
				स्टाफ कॉर्टर	२ x १ BHK	
				प्लॅस्टिक क्रेट्स	१००० नग	
				डी.जी. सेट	१६० KVA	
	१६	कांदा निर्यात सुविधा केंद्र चांदवड, ता. चांदवड, जि. नाशिक	कृषि उत्पन्न बाजार समिती, चांदवड मौजे. चांदवड, ता. चांदवड, जि. नाशिक	प्रिकुलिंग	५ मे.टन / बॅच	निरंक
				कोल्ड स्टोरेज	५० मे.टन	
				पॅकहाऊस	४७६५ स्क्वे. फुट	
				डि.जी. सेट	१६० KVA	
				ट्रान्सफॉर्मर	१६० KVA	
				कांदा चाळ	३५० मे.टन	
				प्लॅस्टिक क्रेट्स	५०० नग	
	१७	फुले निर्यात सुविधा केंद्र, मोहाडी, ता.दिंडोरी, जि.नाशिक	कृषि उत्पन्न बाजार समिती, दिंडोरी, उपबाजार आवार, मोहाडी, गट नं.१२८६ ता. दिंडोरी, जि.नाशिक	प्रिकुलिंग	५ मे.टन / बॅच x २	५४०८.२८ द्राक्षे
				कोल्ड स्टोरेज	२०० मे.टन	
				पॅकहाऊस	६००४ चौ.फुट	
				डि.जी. सेट	२०० KVA	
				ट्रान्स फॉर्मर	२०० KVA	
	१८	केळी निर्यात सुविधा केंद्र, सावदा, ता.रावेर, जि.जळगाव	कृषि उत्पन्न बाजार समिती, रावेर, ता.रावेर, जि.जळगाव	प्रिकुलिंग	५ मे. टन. / बॅच	निरंक
				कोल्ड स्टोरेज	२५ मे. टन.	
				रायपनिंग चेंबर	२५ मे.टन / बॅच	
				पॅकहाऊस	५७०० स्क्वे. फुट	
				हाताळणी यंत्रणा	२ मे.टन / तास	
				प्लॅस्टिक पॅलेट्स	१५० नग	
				वे-ब्रिज	६० मे.टन	

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

विभागाचे नाव	अ. क्र	सुविधा केंद्राचे नांव	ठिकाण	प्रकल्पातील समाविष्ट घटक		प्रक्रिया मे.टन
				घटक	क्षमता	
				स्टाफ कॉर्टर	२ x १ BHK	
				डी.जी. सेट	१४० KVA	
				ट्रान्सफॉर्मर	१६० KVA	
	१९	फळे व भाजीपाला निर्यात सुविधा केंद्र, खडकेवाके, ता.राहता, जि.अहमदनगर	मौजे- खडकेवाके, ता.राहता, जि. अहमदनगर	प्रिकुलिंग	५ मे.टन / बॅच	निरंक
				कोल्ड स्टोरेज	१५० मे.टन	
				पॅकहाऊस	६९६४ स्क्वे.फुट	
				हॅडलिंग लाईन	२ मे.टन / तास	
				डि.जी. सेट	२०० KVA	
				ट्रान्सफॉर्मर	३१५ KVA	
औरंगाबाद	२०	केशर आंबा निर्यात सुविधा केंद्र, जालना, ता. जालना, जि.जालना	कृषि उत्पन्न बाजार समिती, जालना, मार्केट यार्ड, जालना, जि.जालना	प्रिकुलिंग	५ मे. टन. / बॅच	निरंक
				कोल्ड स्टोरेज	५० मे.टन	
				रायपनिंग चेंबर	५ मे.टन / बॅच	
				पॅकहाऊस	६००० स्क्वे. फुट	
				हाताळणी यंत्रणा	१.५ मे.टन / तास	
				प्लॅस्टिक पॅलेट्स	१५० नग	
				प्लॅस्टिक क्रेट्स	३७२ नग	
				डी.जी. सेट	१४० KVA	
				ट्रान्सफॉर्मर	१६० KVA	
	२१	केळी निर्यात सुविधा केंद्र, वसमत, ता. वसमत, जि. हिंगोली	गट नं. १६७, तालुका बीज गुणन केंद्र, ता.वसमत, जि. हिंगोली.	प्रिकुलिंग	५ मे. टन. / बॅच	निरंक
				कोल्ड स्टोरेज	२५ मे. टन.	
				रायपनिंग चेंबर	२५ मे.टन/बॅच	
				पॅकहाऊस	५७०० स्क्वे. फुट	
				हाताळणी यंत्रणा	२ मे.टन / तास	
				प्लॅस्टिक पॅलेट्स	१५० नग	
				वे-ब्रिज	६० मे.टन	
लातूर	२२	केशर आंबा निर्यात सुविधा केंद्र, बीड, ता.जि. बीड	कृषि उत्पन्न बाजार समिती, बीड, ग्रामपंचायत बहीरवाडी, ता. जि. बीड.	प्रिकुलिंग	५ मे. टन / बॅच	१०२.०० कांदा
				कोल्ड स्टोरेज	५० मे.टन	
				रायपनिंग चेंबर	१० मे.टन	
				पॅक हाऊस	३८७५ स्क्वे. फुट	
				डि.जी. सेट	१६० KVA	
				ट्रान्सफॉर्मर	१६० KVA	
	२३	आंबा व डाळिंब निर्यात सुविधा केंद्र, लातूर,	एमआयडीसी, लातूर प्लॉट क्रमांक डी -१ / १ न्यू एमआयडीसी,	प्रिकुलिंग	५ मे. टन. / बॅच	६२४ आंबा, लिंबू
				कोल्ड स्टोरेज	१०० मे.टन	
				पॅकहाऊस	५७०० स्क्वे. फुट	
				रायपनिंग चेंबर	२५ मे.टन / बॅच	

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

विभागाचे नाव	अ. क्र	सुविधा केंद्राचे नांव	ठिकाण	प्रकल्पातील समाविष्ट घटक		प्रक्रिया मे.टन
				घटक	क्षमता	
		ता.जि.लातूर	वेअरहाऊस गोडाऊन, बारशी रोड जवळ ता.जि.लातूर	हाताळणी यंत्रणा	२ मे.टन / तास	
				वे-ब्रिज	६० मे.टन	
				प्लॅस्टिक क्रेट	१००० नग	
				स्टाफ कॉर्टर	२ x १ BHK	
				डी.जी. सेट	२५० KVA	
अमरावती	२४	संत्रा निर्यात सुविधा केंद्र, वरुड, ता. वरुड, जि. अमरावती	डॉ.पंजाबराव देशमुख कृषि शेती माल प्रक्रिया, पणन सहकारी संस्था मर्या., वरुड, ता. वरुड, जि. अमरावती	प्रिकुलिंग	५ मे.टन / बॅच	०.७५ मिरची, भेंडी (सीड्स)
				कोल्ड स्टोरेज	२५ मे.टन	
				ग्रेडिंग लाईन	२ मे.टन/ तास	
				डि.जी. सेट	१६० KVA,	
					३० KVA	
				ट्रान्स फॉर्मर	१६० KVA	
				वे-ब्रिज	६० मे.टन	
नागपूर	२५	संत्रा निर्यात सुविधा केंद्र, कारंजा (घा). ता. कारंजा घाडगे जि. वर्धा	कारंजा घाडगे, ता. कारंजा घाडगे, जि. वर्धा	स्टाफ कॉर्टर	२ x १ BHK	३९ संत्रा
				प्रिकुलिंग	५ मे. टन. / बॅच	
				कोल्ड स्टोरेज	२५ मे. टन	
				पॅकहाऊस	३३०० स्क्वे. फुट	
				हाताळणी यंत्रणा	२ मे.टन / तास	
				वॅक्सिंग युनिट		
				प्लॅस्टिक क्रेट	७००० नग	
				वे-ब्रिज	६० मे.टन	

फळे व भाजीपाल्याकरिता आधुनिक सुविधा केंद्र (२०)

विभागाचे नाव	सुविधा केंद्राचे नाव	प्रकल्पातील समाविष्ट घटक	प्रक्रिया तपशील मे.टन
पुणे	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, शेलपिंपळगाव, ता. खेड, जि. पुणे	• कोल्ड स्टोरेज - २५ मे. टन	निरंक
	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, बारशी, ता. बारशी, जि. सोलापूर	• प्रिकुलिंग - ५ मे.टन	निरंक
		• पॅक हाऊस एरिया - १०७.३० चौ.मी. (११५५ स्क्वे.फुट)	
		• डी.जी.सेट- ६२.५ KVA	
कोल्हापूर	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, मसूर, ता. कराड, जि. सातारा	• ट्रान्सफॉर्मर - १०० KVA	३२३.५० गुळ, मुग
	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, म्हसवड, ता. माण, जि. सातारा	• अँट्रीरूम - ४२ चौ.मी.	
		• प्लॅटरूम - ३९ चौ.मी.	
		• ऑफिस - ३२ चौ.मी.	
		• स्टोअर रूम - १७.३० चौ.मी.	२९२.६४ हरभरा, मुग, तुर, आंबट चिंच

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, तळसंदे, ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर	• गाळे - ३ - ५४ चौ.मी. • अंतर्गत रस्ते व संरक्षण भित, बाह्य विद्युतीकरण, प्लॅस्टिक क्रेट्स	बटाटा
	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, पालघर, ता. पालघर, जि. पालघर		निरंक
रत्नागिरी	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, ठाणगाव, ता.सिन्नर, जि. नाशिक		निरंक
नाशिक	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, लोणी, ता.राहाता, जि. अ.नगर		निरंक
	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, शिरपूर, ता. शिरपूर जि. धुळे		निरंक
	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, पाडळसा, ता. यावल, जि. जळगाव		निरंक
	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, करमाड, ता. जि.औरंगाबाद		११११.८०
औरंगाबाद	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, तिर्थपुरी, ता. घनसावंगी, जि. जालना		छोटा मका
	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, कळमनुरी, ता. कळमनुरी, जि. हिंगोली		निरंक
	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, चांदूररेल्वे, ता. चांदूररेल्वे, जि.अमरावती		निरंक
अमरावती	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, देऊळगांवराजा, ता. देऊळगांवराजा, जि. बुलढाणा		२.३५
	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, अर्धापूर, ता. अर्धापूर, जि. नांदेड		मिरची, भेंडी (सीड्स)
लातूर	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, माजलगाव, ता. माजलगाव, जि.बीड		निरंक
नागपूर	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, भिवापूर, ता. भिवापूर, जि. नागपूर		निरंक
	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, मोहाडी, ता. मोहाडी, जि. भंडारा		६९६.०८३
	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, पुलगाव, ता. देवळी, जि. वर्धा		संत्रा, मिरची, हळद, धने पावडर, सोयाबिन, चना, धान इ.
			१०६.२९
			इतर कृषिमाल
			निरंक

१) भाजीपाला प्रक्रिया केंद्र (VPF), वाशी

युरोपियन युनियनने भारतातून आयात होणाऱ्या आंबा व पाच भाजीपाल्यावर आयात बंदी केली आहे. या पार्श्वभूमीवर कृषि पणन मंडळाने पुढाकार घेउन अपेडा यांच्या सहकार्याने व कृषि उत्पन्न बाजार समिती मुंबई यांच्या जागेवर वाशी येथे कृषि पणन मंडळामार्फत भाजीपाला प्रक्रिया केंद्राची उभारणी करणेत आली आहे. सदरील सुविधेवर आंबा, भेंडी, मिरची, कारले, वांगी व इतर भाजीपाला यावर हॉट वॉटर प्रक्रिया करण्यात येते. तसेच सदरील सुविधेवर प्रिकुलींग व कोल्डस्टोरेजची सुविधा देखील उभारण्यात आली आहे. सदर सुविधा वाशी येथे असल्याने ही सुविधा युरोपियन देशांमध्ये भाजीपाला निर्यात वृद्धीसाठी विशेष महत्वाची ठरली आहे. तसेच या सुविधेवर अमेरिका येथे आंबा निर्यातीकरिता आवश्यक असलेली हॉट वॉटर प्रक्रिया देखील करून देण्यात येते. सदर सुविधेचा वापर विविध खाजगी निर्यातदार, शेतकरी कंपनी, सहकारी संस्था यांच्यामार्फत केला जातो.

२) विकीरण सुविधा केंद्र वाशी, नवी मुंबई

तब्बल १८ वर्षांच्या प्रतिक्षेनंतर सन २००६ मध्ये अमेरिकन बाजारपेठ भारतीय आंब्यासाठी खुली झाली होती. परंतु त्यासाठी प्राथमिक अट ही आंबा विकीरण प्रक्रिया करून पाठवणे अशी होती. त्यासाठी पणन मंडळामार्फत बी.ए.आर.सी.च्या मालकीची कृषक विकीरण सुविधा वाहतुकीच्या दृष्टीने सोईस्कर नव्हती. त्यामुळे निर्यातदारांच्या मागणीनुसार व अपेडाच्या मार्गदर्शनाने कृषि पणन मंडळामार्फत मोठ्या क्षमतेच्या विकीरण सुविधेची उभारणी वाशी, नवी मुंबई येथे अपेडा व राष्ट्रीय कृषि विकास योजना यांच्या अर्थसहाय्याने तसेच स्वतःचा अतिरिक्त निधी वापरून सुविधा उभारणेचे कामकाज पूर्ण झाले असून AERB, DAE, NPPO, USDA-APHIS, FSSAI चे प्रमाणीकरण पूर्ण झाले आहे. सदर सुविधेवरून आंबा, डाळिंब, मसाल्याचे पदार्थ, पशुखाद्य, सुकामेवा, कांदा, आटा, मैदा, कडधान्य, औषधीकरीता डिक इ. पदार्थावर निर्यातीकरीता प्रक्रिया करण्यात आली आहे.

३) व्ही. एच. टी. सुविधा केंद्र, वाशी, नवी मुंबई

आंबा फळमाशी विरहित करण्यासाठी ही प्रक्रिया पध्दत अवलंबविली जाते. जपान, युरोपीयन देश, न्युझीलंड, मॉरिशस, साऊथ कोरिया इत्यादी देशांकडून आंबा आयाती पूर्वी सदर प्रक्रियाची मागणी केली जाते. पणन मंडळाने याकरिता १.५ मे. टन क्षमतेची व्ही. एच. टी. सुविधा वाशी, नवी मुंबई येथे उभी केली असून या द्वारे उपरोक्त देशांना प्रतिवर्षी सुमारे २५० मे. टन आंब्याची निर्यात करण्यात येते. तसेच सदर सुविधेवरील इतर घटकांचा वापर करून फळे व भाजीपाल्याची सर्व प्रमुख देशांना निर्यातदारांमार्फत निर्यात केली जाते.

निर्यात विभागामार्फत राबविण्यात येत असलेल्या योजना व उपक्रम -

अ) कृषि मालाच्या निर्यातीकरिता नव्याने खुल्या झालेल्या देशांकरिता समुद्रमार्गे वाहतुकीसाठी रु.५०,०००/- प्रति कंटेनर अनुदान देणेबाबत योजना.

महाराष्ट्र राज्यातून कृषि मालाच्या निर्यातीस जास्तीत जास्त प्रोत्साहन मिळावे यासाठी महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळामार्फत सहकारी संस्था, शेतकरी, कंपनी, निर्यातदार, शेतकरी उत्पादक गट यांनी फळे व भाजीपाला (द्राक्षे वगळून) या कृषि मालाच्या समुद्रमार्गे केलेल्या थेट निर्यातीस आर्थिक सहाय्य देण्यासाठी प्रोत्साहनपर अनुदान देण्याचा प्रस्ताव विचारार्थ होता. याबाबत पणन मंडळाच्या मा. संचालक मंडळ सभा क्र.

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

१३४ दि. २.०७.२०१८ रोजी झालेल्या बैठकीमध्ये अनुदान देण्याचा निर्णय घेतलेला आहे. त्यासाठी रुपये १ कोटी इतकी रक्कम राखून ठेवावी असे ठरलेले आहे.

पणन मंडळाने कंटेनर भाड्यात सहकारी संस्था, शेतकरी उत्पादक कंपनी यांना अनुदान देण्याची सवलत दिल्यामुळे अशा संस्थांचा निर्यातीमध्ये सहभाग वाढेल अशी आशा असून सदर योजना खालील तक्त्यात नमुद केलेल्या देशात व विहित केलेल्या कृषिमालाची समुद्रमार्गे निर्यात करतील अशा सहकारी संस्था / शेतकरी उत्पादक कंपन्या, शेतकरी, कंपनी, निर्यातदार, शेतकरी उत्पादक गट यांना रु. ५०,००० /- प्रति कंटेनर (२० फुटी / ४० फुटी) अनुदान देणेत येईल. अनुदानाची महत्तम मर्यादा प्रति लाभार्थी रु. १.०० लाख प्रति वर्ष एवढी राहिल. योजनेसाठी २०२३-२४ या वर्षात आर्थिक तरतूद एकूण रु. १ कोटी करण्यात आलेली आहे.

निर्यातीकरिता देश व उत्पादने

अ.क्र.	देश	उत्पादने
१	अमेरिका	आंबा, डाळींब
२	ऑस्ट्रेलिया	आंबा
३	साऊथ कोरीया	केळी, आंबा
४	कजाकिस्तान (via Bandar Abbas Port)	आंबा
५	अफगाणिस्तान (via Bandar Abbas Port)	केळी व कांदा
६	इराण	केळी, संत्रा, आंबा
७	रशिया	केळी, आंबा
८	मॉरिशस	कांदा, आंबा
९	लॅटव्हीया (Via Rega Port)	भाजीपाला व कांदा
१०	युरोपियन समुदाय	आंबा, डाळींब,
११	कॅनडा	आंबा, डाळींब,
१२	सर्व देश	संत्रा

योजनेच्या अटी व शर्ती:-

- सहकारी संस्था, शेतकरी-यांची उत्पादक कंपनी, शेतकरी, निर्यातदार, कंपनी, शेतकरी गट, फर्म यांनी समुद्रमार्गे कंटेनरद्वारे थेट निर्यात (Direct Export) करणे बंधनकारक राहिल.
- या योजनेचा लाभ फक्त महाराष्ट्रातील सहकारी संस्था, शेतकरी उत्पादक कंपनी, शेतकरी, निर्यातदार, कंपनी, शेतकरी गट, फर्म यांना देय राहिल.
- लाभार्थींनी सदर योजनेचा लाभ घेण्यासाठी विहित नमुन्यातील अर्जासोबत संबंधित कागदपत्रे तसेच ज्या पुरवठादार कंपनीकडून कंटेनर उपलब्ध केलेला आहे त्याचे देयक सादर करणे बंधनकारक राहिल.
- सदर योजना ही निश्चित केलेले देश व शेतमालाच्या उत्पादनासाठीच लागू राहिल.
- व्यापा-यांनी सहकारी संस्थांच्या मध्यमातून निर्यात केल्यास अनुदान देय होणार नाही.
- निर्यातदार संस्था निर्यात केलेल्या मालाची विक्री रक्कम प्राप्त झाल्यानंतरच योजनेकरिता अर्ज करू शकतील, जेणेकरून गुणवत्तेअभावी मालाची विक्री रक्कम प्राप्त न झाल्यास अशा प्रस्तावांना अनुदान देय होणार नाही.
- कृषि मालाचा नमुना पाठविण्यासाठी या योजनेचा लाभ घेता येणार नाही.

- अनुदान संपूर्णपणे नामंजूर, अंशतः मंजुरी अथवा पूर्णपणे मंजूर करण्याचे सर्व अधिकार मा. कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे यांचे राहतील व तो निर्णय संबंधित अर्जदारास बंधनकारक राहील
- सदर योजना ही २०२३-२४ या कालावधीत समुद्रमार्गे निर्यात केलेल्या कृषिमाल व देश यासाठी लागू राहील.

ब) राज्यातील इच्छूक शेतकरी, उद्योजक, विद्यार्थी, शासकीय अधिकारी इत्यादींकरीता हॉर्टीकल्चर एक्स्पॉर्ट ट्रेनिंग कोर्सचे आयोजन.

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळामार्फत निर्यातपूरक उपक्रमांमध्ये वाढ करावी हा विचार करून “हॉर्टीकल्चर एक्स्पॉर्ट ट्रेनिंग कोर्स” आयोजनास माहे डिसेंबर २०१५ पासून सुरूवात करण्यात आलेली आहे. हा कोर्स प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम असून तो प्रत्येक महिन्याच्या शेवटच्या आठवड्यात आयोजित केला जातो. त्याचा कालावधी ५ दिवस आहे. संबंधित ट्रेनिंग चे प्रशिक्षण शुल्क निवास व्यवस्थेसह रु. ११,५०५/-, निवास व्यवस्थेशिवाय रु. ९,७३५/- व महिलांसाठी रु. ८,६३८/- (२५ टक्के सवलत) एवढ्या शुल्काची आकारणी करण्यात येत आहे. अहवाल वर्षात एकूण ३७४ प्रशिक्षणार्थींना प्रशिक्षण देण्यात आले.

प्रशिक्षणामध्ये पुढील विषयांवर मार्गदर्शन करण्यात येते.

- ताजी फळे व भाजीपाला निर्यात संधी व पणन मंडळाचे कार्य
- निर्यात प्रक्रिया, परवाने, नोंदणी व वीमा
- इनव्हॉईस, पॅकींग लिस्ट, इ. कागदपत्रांची तोंडओळख
- उत्पादनांचा अभ्यास, एच. एस. कोड, आंतरराष्ट्रीय परिस्थिती
- क्वालीटी पॅरमिटर्स, फायटो सॅनिटरी, अँगमार्क स्टॅंडर्स, ट्रेसनेट, MRL/PHI
- पॅकींग, पॅकेजींग, एअर व सी शिपींग, CHA यांच्या जबाबदाऱ्या
- कृषिमालाची वाहतूक व पुरवठा यंत्रणा (स्थानिक, आंतरदेशीय)
- टर्मिनॉलॉजीज, UCPDC, बॅकींग प्रक्रिया, पेमेंट रिस्क
- निर्यातदारांसाठी RKVY, APEDA, MEIS, शासनाच्या योजना
- निर्यातीसाठी प्रमाणपत्रे (GAP, Human Consumption etc.)
- सुविधा केंद्र गरज (IFC, VHT, HWIT, VPF, PC, CS, RC)
- फळ भाजीपाल्यावर विशेष प्रक्रिया पद्धती
- करार शेती व पणन कायद्यातील बदलामुळे पणन संधी

क) महाराष्ट्र राज्याचे कृषि निर्यात धोरण तयार करणेबाबत कामकाज:

भारत देश अन्नधान्य, दुध, साखर, फळे आणि भाज्या, मसाले पदार्थ इ. उत्पादनांमध्ये जगात अग्रगण्य उत्पादक देश आहे. केंद्र सरकारने सन २०२२ पर्यंत शेतक-यांचे उत्पन्न दुप्पट करण्याचे धोरण जाहीर केले आहे. या उद्दीष्टपूर्ती करताना कृषिमालाची निर्यात महत्त्वपूर्ण भूमिका निभावणार आहे.

महाराष्ट्र राज्य हे कृषि निर्यातीच्या दृष्टीकोनातून देशातील महत्वाचे राज्य असून निर्यातीमध्ये राज्यात उत्पादित होणाऱ्या कृषी मालाचा वाटा मोठा आहे. देशातील इतर राज्यांमध्येही कृषि निर्यातीच्या दृष्टीने

मोठ्या प्रमाणात कामकाज होत आहे. तथापि महाराष्ट्रातून होणारी निर्यात वाढत रहावी यासाठी प्रयत्न करण्यात येत आहेत. केंद्र शासनाच्या कृषि निर्यात धोरणामध्ये राज्य शासनाचा सक्रिय सहभाग असावा असे नमुद केले आहे. राज्यामध्ये कृषि निर्यात धोरण राबविणेकरिता केंद्र सरकारने महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळाची नोडल एजन्सी म्हणुन नियुक्ती केली आहे. त्या अनुषंगाने महाराष्ट्र शासनाने राज्याचे स्वतंत्र कृषि निर्यात धोरण तयार करुन शासनास सादर केलेले आहे. सदर कृषि निर्यात धोरणा अंतर्गत क्लस्टरनिहाय प्रशिक्षण कार्यक्रम, निर्यातवृद्धी होणेकरिता विविध स्तरावरील अडी-अडचणी दुर करणेकामी शेतकरी, उत्पादकांच्या सहकारी संस्था, उत्पादकांचे संघ, शेतकरी उत्पादक कंपन्या, निर्यातदार आणि शासकीय यंत्रणेसह संबंधितांच्या बैठकांचे आयोजन, बायर सेलर मीटचे आयोजन करण्यात येत आहे.

प्रकल्प विभाग

१) सल्ला सेवा

पणन मंडळाकडून राज्यातील बाजार समित्यांना व सहकारी संस्थांना गेल्या काही वर्षांत प्रकल्प सल्ला पुरविण्यात आला. या उपक्रमास मिळालेला प्रतिसाद लक्षात घेवून सर्व सोयीनीयुक्त अशा प्रकल्प सल्ला विभागाची दि. २३ जुलै २००३ रोजी स्थापना झाली.

या विभागामार्फत पणन मंडळामार्फत उभारण्यात येणा-या सुविधांचे प्रकल्प अहवाल अनुदानाकरिता तयार करून रा.कृ.वि.योजना व अपेडा यांना सादर करण्यात येतात. केंद्र शासनाच्या एकात्मिक कृषि पणन योजनेच्या कृषि पणन सुविधा या उपयोजने अंतर्गत पणन मंडळाकडे प्राप्त बाजार समित्यांचे प्रस्ताव योजनेच्या निकषाप्रमाणे तपासण्यात येतात.

आजपर्यंत प्रकल्प सल्ला विभाग सद्यस्थितीत कृषि प्रक्रिया प्रकल्पांना सल्ला सेवा पुरवित आहे. अशा सर्व प्रकल्पाची एकूण अदांजित किंमत सुमारे रु. २५० कोटी आहे.

2) Agricultural Marketing Infrastructural (AMI) sub scheme Integrated Scheme for Agricultural Marketing (ISAM) Gol योजना

केंद्र शासनाच्या योजनेंतर्गत पणन मंडळाकडे प्राप्त खालील बाजार समितीचा प्रस्ताव योजनेच्या निकषाप्रमाणे तपासून २५ टक्के अनुदाना मंजुरीकरीता पुढील कार्यवाहीसाठी कृषि विपणन सल्लागार, विपणन व निरीक्षण संचानालनालय, मुंबई यांना पाठविणेत आले;

अ.क्र.	बाजार समितीचे नाव	प्रकल्प	प्रकल्प किंमत (रु. लाख)
१	पुणे	उपबाजार मोशी येथे विविध विकास कामे करणे	६०१.५३

(ड) अभियांत्रिकी विभाग

कृषी उत्पन्न बाजार समित्यांना त्यांच्या बाजार आवारातील विविध विकास कामे / बांधकामे जसे - कार्यालय, गोदाम, लिलाव ओटे, लिलाव गृह, रस्ते, स्वच्छता गृहे, पाणी पुरवठा, जल निःसारण व्यवस्था व्यवस्था, व्यापारी गाळे, शेतकरी निवास, गुरांचे शेड, सीमाभित्त, तारेचे कुंपण, हमाल भवन, शितगृहे तसेच केंद्र शासनाच्या बाजार आवार विकास बळकटीकरण योजनेअंतर्गत बाजार आवारातील विविध विकासकामे इत्यादींच्या उभारणीसाठी पणन मंडळाकडे येणा-या कर्ज मागणी प्रस्तावांची, त्या अनुषंगाने येणाऱ्या कर्ज विनियोग दाखला प्रस्तावांची तांत्रिक छाननीचे काम अभियांत्रिकी विभागामार्फत करण्यात येते. तसेच कृषि पणन मंडळामार्फत पणन मंडळाच्या स्वनिधी अथवा शासकीय अनुदानातुन उभारण्यात आलेली / येत असलेली शेतीमाल हाताळणी व प्रक्रिया प्रकल्पांची स्थापत्य विषयक व अनुषंगिक तांत्रिक कामकाज अभियांत्रिकी विभागामार्फत करण्यात येते.

अहवाल वर्षामध्ये (२०२३-२४) अभियांत्रिकी विभागामार्फत करण्यात आलेल्या विविध कामकाजाबाबतची माहिती पुढील प्रमाणे :

अ) अभियांत्रिकी विभागामार्फत खालील ९ कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांच्या कर्ज मागणी प्रस्ताव त्रुटी पुर्तता प्रस्ताव / कर्ज विनियोग दाखला प्रस्तावांची तांत्रिक छाननी करण्यात आलेली आहे;

अ.क्र	बाजार समिती नाव व जिल्हा कर्ज मागणी प्रस्ताव / कर्ज विनियोग दाखला
१.	चांदवड, जि. नाशिक
२.	किल्लेधारूर, जि. बीड
३.	लाखणी, जि. भंडारा
४.	गेवराई, जि. बीड
५.	रावेर, जि. जळगांव
६.	मंगरूळपीर, जि. वाशिम
७.	काटोल, जि. नागपूर
८.	भिवापूर, जि. नागपूर
९.	संगमनेर, जि. अहमदनगर

ब) महाराष्ट्र शासनमार्फत आशियाई विकास बँक अर्थसहाय्यित “महाराष्ट्र अग्रीबिझनेस नेटवर्क” (मॅग्नेट) प्रकल्पाअंतर्गत कृषि पणन मंडळाच्या अस्तित्वातील १६ सुविधा केंद्रांचे विस्तारिकरण / आधुनिकीकरण, २ सुविधांचे अपेडा प्रमाणिकरण आणि ३ नविन सुविधा १) बारामती, २) पाचोड ता. पैठण ३) बीड व रा.सु.प.त.संस्था, तळेगांव संस्थेचे बळकटीकरण करणे इत्यादी कामांचा समावेश आहे. सर्व कामे प्रगतीपथावर असून सदर प्रकल्पांची माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

क्र	सुविधा केंद्राचे नाव	प्रकल्प किंमत (रु. कोटी)
अ)	अस्तित्वातील सुविधा केंद्रांचे विस्तारिकरण / आधुनिकीकरण (एकूण १२ सुविधा) :	
१	निर्यात सुविधा केंद्र, जालना, जि. जालना.	१.०७
२	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, करमाड, जि. छत्रपती संभाजीनगर	१.१८
३	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, अर्धापूर, जि. नांदेड	०.५२
४	सुविधा केंद्र, लातूर, जि. लातूर	२.९५
५	फळे व भाजीपाला आधुनिक सुविधा केंद्र, चांदुर रेल्वे, जि. अमरावती	२.६०
६	संत्रा निर्यात सुविधा केंद्र, कारंजा (घा.), जि. वर्धा	५.७३
७	अपेडा प्रमाणिकरण : सुविधा केंद्र, वरुड, जि. अमरावती	०.५५
८	अपेडा प्रमाणिकरण : सुविधा केंद्र, बीड, जि. बीड	०.४२
९	निर्यात सुविधा केंद्र, कळवण, ता. कळवण, जि. नाशिक	४.२४
१०	निर्यात सुविधा केंद्र, सावदा, ता. रावेर, जि. जळगांव	६.३९
११	व्हेपर हिट ट्रिटमेंट सुविधा केंद्र, वाशी, नवी मुंबई	१.४९
१२	भाजीपाला हाताळणी सुविधा केंद्र, वाशी, नवी मुंबई	०.८४
१३	विकिरण सुविधा केंद्र, वाशी, नवी मुंबई	०.८४
१४	निर्यात सुविधा केंद्र, रा. सु. प. तं. संस्था, तळेगांव दा. , जि. पुणे	३.७५
१५	निर्यात सुविधा केंद्र, मोहाडी, ता. दिंडोरी, जि. नाशिक	४.३१
१६	निर्यात सुविधा केंद्र, चांदवड, ता. चांदवड, जि. नाशिक	१.८८
१७	द्राक्ष व डाळींब निर्यात सुविधा केंद्र, बारामती, जि. पुणे	३.८४
१८	डाळींब निर्यात सुविधा केंद्र, आटपाडी, जि. सांगली	२.६३
ब)	नियोजित प्रकल्प :	
१	फळे व भाजीपाला हाताळणी सुविधा केंद्र, बारामती, जि. पुणे	४२.८३
२	फळे व भाजीपाला हाताळणी सुविधा केंद्र, पाचोड, ता. पैठण, जि. छत्रपती संभाजीनगर	१५.०७
३	सिताफळ हाताळणी सुविधा केंद्र, बीड, जि. बीड	५.७०
४	रा.सु.प.तं.संस्था, तळेगांव दा, जि. पुणे संस्थेचे बळकटीकरणांतर्गत विविध विकास कामे करणे.	१३.७०

संगणक विभाग

१) ऑगमार्केनेट योजना:

केंद्र शासनाच्या ऑगमार्केनेट योजने अंतर्गत कृषि पणन मंडळाने राज्यातील सर्व बाजार समित्या संगणकीकृत करून इंटरनेटच्या माध्यमातून जोडल्या आहेत. या योजनेचा मुख्य उद्देश बाजार समित्यांच्या आवारात येणाऱ्या शेतमालाच्या माहितीची (आवक व दर) देवाण-घेवाण करून, शेतकऱ्यांच्या शेतमालास रास्त भाव मिळवून देणे. या योजने अंतर्गत राज्यातील ३०६ मुख्य बाजार व ६५ उपबाजार यांना संगणक संच व तत्सम सामुग्री इंटरनेटसह विनामूल्य पुरविण्यात आली आहे. बाजार समितीमार्फत दैनिक शेतमालाची आवक व बाजारभाव संगणकामध्ये भरून पणन मंडळाच्या वेबसाईटवर (www.msamb.com) अपलोड करण्यात येतात. याप्रमाणे सर्व संगणकीकृत बाजार समित्यांची माहिती वेबसाईटद्वारे एकत्रित करून सर्वांना उपलब्ध करण्यात येते.

२) राष्ट्रीय कृषि बाजार (eNAM) योजना:

शेतमालाच्या खरेदी-विक्रीसाठी केंद्र शासनाच्या कृषि व शेतकरी कल्याण विभागा मार्फत राष्ट्रीय कृषि बाजार (ई-नाम) कार्यान्वित केले आहे. ई-नामचे कामकाज ई-ट्रेडिंग प्लॅटफॉर्म द्वारे सुरु आहे. केंद्र शासनाकडून बाजार समित्यांना सॉफ्टवेअर, प्रशिक्षण व सेवा विनामूल्य देण्यात येत असून संगणक व ग्रेडिंग सामुग्री खरेदीसाठी प्रति बाजार समिती रु.३०/- लाख अनुदान देण्यात येते. राज्यातील ११८ बाजार समित्या ई-नामला तीन टप्प्यात जोडण्यात आल्या आहेत. या बाजार समित्यांमध्ये ऑनलाईन गेट एन्ट्री, असेईंग, ई-ऑक्शन व ई-पेमेंट बाबतचे काम सुरु झाले आहे. नव्याने १५ बाजार समित्या ई-नामला जोडणे बाबत कार्यवाही सुरु आहे. या प्रमाणे राज्यातील एकूण १३३ बाजार समित्या ई-नामला जोडल्या आहेत. देशातील एकूण १३८९ बाजार समित्यांचा समावेश ई-नाममध्ये करण्यात आला आहे.

ई-नाम योजनेतील ११८ बाजार समित्यांची राज्यातील सद्यस्थिती -

सप्टेंबर २०१७ ते ३१ मार्च २०२४ पर्यंत

- ११८ बाजार समित्यांमध्ये ई-ऑक्शन सुरु. एकूण लाख किं. ४२५, किंमत - रु. १५३२९/- कोटी.
- शेतमालाची गुणवत्ता तपासणीसाठी ११८ बाजार समित्यांमध्ये असेईंग लॅब कार्यान्वित.
- ११० बाजार समित्यांमध्ये असेईंग सुरु, एकूण १५.१५ लाख लॉटस् चे असेईंग.
- ७८ बाजार समित्यांमध्ये ई-पेमेंट सुरु एकूण रक्कम रु. ४११/- कोटी.
- शेतकरी नोंदणी - १२.२७ लाख
- खरेदीदार (व्यापारी) नोंदणी - २२,२७४
- आडते नोंदणी - १७,८०९
- एफ.पी.ओ नोंदणी - ३२३
- इंटर मंडी ट्रेड - २.६६ लाख किं.टल, किंमत - १४०.८७ कोटी
- इंटर स्टेट ट्रेड - १.५० लाख किं.टल, किंमत - रु. ३२.२३/- कोटी
- एफ.पी.ओ. ट्रेड - १२ एफ.पी.ओ., ८३८६ किं., किंमत - रु. ३.८०/- कोटी
- प्रती लॉट बोली लावण्याचे सरासरी प्रमाण - ५.५२
- एकूण ग्राम सभा - १८२८

३) डी.एम.आय. भारत सरकार यांचे कडून संगणक चालकास प्रोत्साहन भत्ता :

डी.एम.आय. भारत सरकार यांचे द्वारे Marketing Research & Information Network Scheme अंतर्गत अँगमार्कनेट वेबसाईटवर प्रत्येक महिन्याला २० दिवसांपेक्षा जास्त दिवस बाजारभाव माहिती भरणा-या बाजार समितीच्या कर्मचार्यास रु.१०००/- प्रती माह प्रोत्साहन भत्ता देण्यात येतो. डी.एम.आय., भारत सरकार यांचे कडे प्रोत्साहन भत्ता मंजुरीसाठी प्रस्ताव पाठविण्यात येतात. आत्तापर्यंत रु.८६.२६/- लाख प्रोत्साहन भत्ता वाटप केला आहे.

४) कृषि पणन मंडळाची www.msamb.com वेबसाईट

- कृषि पणन मंडळाची www.msamb.com वेबसाईट कार्यरत
- मंडळाच्या विविध योजना, उपक्रम, प्रकल्प, कृषि पणन बाबत अद्ययावत माहिती
- वेबसाईट मराठी व इंग्रजीमध्ये उपलब्ध
- महीन्याला साधारण १.४० लाख व्हीजिट्स
- बाजार समित्यांकडून बाजारभाव माहितीचे संकलन
- वेबसाईटमार्फत ऑनलाईन बाजारभाव व आवक उपलब्ध

५) कृषि पणन मंडळ मोबाईल ॲप

कृषि पणन मंडळाचे मोबाईल ॲप MSAMB या नावाने गुगल प्ले स्टोर व ॲप स्टोरवर मराठी व इंग्रजी या दोन भाषांमध्ये विनामुल्य उपलब्ध आहे. या मोबाईल ॲप मध्ये खालील प्रमाणे माहिती उपलब्ध आहे.

- राज्यातील व इतर राज्यातील बाजार समित्यांमध्ये होणारी शेतमालाची दैनिक आवक व बाजारभाव.
- “कृषि पणन मित्र” हे मासिक मोबाईल ॲपवर उपलब्ध.
- राज्यातील बाजार समित्यांबाबत संक्षिप्त माहिती (प्रोफाईल).
- हॉर्टीकल्चर एक्सपोर्ट ट्रेनिंग या पाच दिवसांच्या कोर्स बाबत माहिती.
- हॉर्टीकल्चर ट्रेनिंग सेंटरबाबत माहिती.
- शेतमालाच्या थेट खरेदी विक्रीसाठी विक्रेता (शेतकरी) व खरेदीदार यांची व त्यांच्या शेतमालाची माहिती उपलब्ध करून द्यावयाची सुविधा
- कृषि पणन मंडळ राबवित असलेले विविध प्रकल्प, योजना व उपक्रम बाबत माहिती..
- राज्यातील बाजार समित्यांना मोबाईल ॲपवर लॉगईन करून दैनिक आवक व बाजारभाव भरण्याची सुविधा.

६) सांख्यिकीय माहिती:

राज्यातील सर्व बाजार समित्यांची प्रशासकीय व सांख्यिकीय माहिती संगणकामध्ये साठविणेसाठी व विविध अहवाल तयार करण्यासाठी डेटाबेस तयार करण्यात आला आहे. या डेटाबेस चा उपयोग करून बाजार समित्यांचे उत्पन्न, खर्च, मार्केट फी तसेच बाजार समित्यांमधील शेतमालाची आवक व किंमत याबाबत माहिती आवश्यकते प्रमाणे केंद्र शासन, राज्य शासन व इतर संबंधितांना वेळोवेळी पुरविण्यात येत आहे.

जनसंपर्क व प्रसिध्दी विभाग

'कृषि पणन मित्र' मासिक -

कृषि पणन मंडळामार्फत दर महिन्याला 'कृषि पणन मित्र' मासिक प्रसिध्द करण्यात येते. सदरचे मासिक प्रत्येक महिन्याला मासिकाचे वर्गणीदार, राज्यातील कृषि उत्पन्न बाजार समित्या, सहाय्यक निबंधक, जिल्हा उपनिबंधक, विभागीय सहनिबंधक, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, विभागीय कृषि अधिकारी, जिल्हा परिषदा, पणन मंडळाचे संचालक मंडळ, मंत्रालयातील अधिकारी वर्ग इत्यादींना पाठविण्यात येते. अंकाचे जास्तीत जास्त वर्गणीदार करणेसाठी बाजार समिती, कृषि विभाग व सहकार विभागामार्फत पाठपुरावा करण्यात येत आहे. तसेच राज्यातील सर्व ग्रामपंचायती, राज्यातील ग्रंथालये आणि विविध कार्यकारी सहकारी संस्था इत्यादींना वर्गणीदार करणेसाठी प्रयत्न करण्यात येत आहेत.

सदर मासिकामध्ये कृषि पणन विषयक माहिती, कृषी क्षेत्रातील उच्च तंत्रज्ञान, पाणी व्यवस्थापन, बी-बियाणे, प्रक्रिया उद्योग, पणन व निर्यात केंद्रे, राज्य व केंद्र शासनाच्या विविध योजना, सुगी पूर्व व सुगी पश्चात तंत्रज्ञान, पशुसंवर्धन, दुग्ध व्यवसाय, इ. विषयांवर विविध तज्ञांचे लेख प्रसिध्द करण्यात येत असतात.

अहवाल वर्षात महिनानिहाय वितरीत अंकांची संख्या :-

अ.क्र.	महिना	वितरीत अंक
१.	एप्रिल २०२३	१४७२२
२.	मे २०२३	१५०८२
३.	जून २०२३	१५८४९
४.	जुलै २०२३	१६२२५
५.	ऑगस्ट २०२३	१६०३४
६.	सप्टेंबर २०२३	१५६८५
७.	ऑक्टोबर २०२३	१५५६५
८.	नोव्हेंबर २०२३	१५६३३
९.	डिसेंबर २०२३	१६५४१
१०.	जानेवारी २०२४	१६४९५
११.	फेब्रुवारी २०२४	१६७१७
१२.	मार्च २०२४	१६९९६

अहवाल वर्षात कृषि पणन मित्र मासिकाचे सुमारे ३ लाखापेक्षा जास्त वाचक आहेत.

कृषि पणन मंडळाची दिनदर्शिका २०२४ व दैनंदिनी २०२४ -

सन २०२४ मध्ये पणन मंडळाची दिनदर्शिका व दैनंदिनी छपाई करून, पणन मंडळाचे दिनदर्शिकेवर कृषि पणन मंडळाच्या विविध योजनांची माहिती व दैनंदिनीमध्ये पणन मंडळाच्या योजना व्यतिरिक्त राज्यातील बाजार समित्या, कृषि विभाग, सहकार विभाग, मंत्रालयातील अधिकारी वर्ग यांची नावे, फोन नंबर, ई-मेल, पत्ते इत्यादीबाबत माहिती छापण्यात येते. सदर दिनदर्शिका व दैनंदिनी यांच्या प्रती राज्यातील बाजार समित्या, सर्व सहकारी संस्था, मंत्रालयातील पदाधिकारी व अधिकारी, पणन मंडळाचे सर्व अधिकारी व कर्मचारी यांना वितरीत करण्यात आल्या. सदर दिनदर्शिका व दैनंदिनीमार्फत कृषि पणन मंडळाच्या विविध उपक्रमांची माहिती लोकांपर्यंत पोहोचविण्यासाठी चांगला उपयोग होत आहे.

प्रदर्शन / कार्यशाळा / चर्चासत्र / परीषद सहभाग व आर्थिक मदत -

कृषी पणन मंडळाच्या विविध योजना, प्रकल्प, उपक्रम आणि कार्यक्रम यांची माहिती राज्यातील शेतक-यांना व्हावी व याचा फायदा जास्तीत जास्त शेतक-यांना करून देण्याच्या दृष्टिकोनातून, राज्यातील विविध भागातील प्रदर्शनांमध्ये सहभाग घेण्यात येतो. तसेच सदर प्रदर्शनांमध्ये सक्षम अधिका-यांचे मंजुरीने सहभाग घेवून, मंडळाचे विविध योजना / उपक्रम यांचा प्रचार व प्रसिध्दी करून, त्यामध्ये कृषी पणन मित्र मासिकाचे जास्तीत जास्त वर्गणीदार करून घेण्याचे प्रयत्न करण्यात येतात. चालू आर्थिक वर्षामध्ये राज्यातील विविध ०७ प्रदर्शनांमध्ये सहभाग घेतलेला आहे.

तसेच आर्थिक वर्षामध्ये कृषि विषयक चर्चासत्र, प्रशिक्षण, प्रदर्शन आयोजित करण्यासाठी वेळोवेळी कृषि विद्यापिठे, कृषि विभाग, शास्त्रज्ञांच्या संस्था, कृषि उत्पन्न बाजार समित्या, कृषि पणनाशी संबंधित सहकारी संस्था यांच्याकडून पणन मंडळाकडे अर्थसहाय्य मिळणेबाबत विनंती केली जाते. पणन व्यवस्थेसंदर्भात प्रशिक्षण, प्रदर्शन, चर्चासत्र इत्यादींचे आयोजन करणे हे पणन मंडळाचे कार्य आहे. अशा प्रकारचे कामकाज इतर संस्था करीत असल्यास त्यांच्या चर्चासत्र, प्रशिक्षण, प्रदर्शन इत्यादींच्या आयोजनाकरीता कृषि पणन मंडळाकडून आर्थिक सहाय्य देणे कृषि पणन विषयक कामकाजांना गती देण्यासाठी आवश्यक आहे. सन २०२३-२०२४ मध्ये विविध कृषि पणन व इतर संबंधित ०१ संस्थेला आर्थिक मदत देण्यात आलेली आहे.

कृषि पणन मंडळ जाहिरात -

विविध वृत्तपत्रे, मासिकांचे विशेषांक, शेतकरी संघटना, पणन व सहकार संबंधित विविध संस्था यांना पणन मंडळाच्या विविध योजना, कार्य व उपक्रम यांची माहिती शेतकरी आणि समाजातील विविध घटकांना होणेकरिता कृषि पणन मंडळाची जाहिरात देण्यात येते. कृषि पणन मंडळाच्या विविध योजना व इतर उपक्रमांची प्रसिध्दी सदर माध्यमे करित असतात. चालू आर्थिक वर्षामध्ये राज्यातील १३ विविध वृत्तपत्रे, मासिकांचे विशेषांक यांना पणन मंडळाच्या विविध योजना, कार्य व उपक्रम यांची जाहिरात देण्यात आली. अशा प्रकारच्या जाहिरातीमुळे कृषि पणन मंडळाच्या योजना, कार्य व उपक्रम यांची माहिती राज्यातील शेतकरी व संबंधित घटकांपर्यंत पोहचण्यास मदत होते.

प्रसिद्धी -

कृषि पणन मंडळातर्फे आंबा महोत्सव, मिलेट महोत्सव तसेच इतर अनुषंगिक कार्यक्रम यांचे प्रेसनोट तसेच इतर प्रसिध्दीचे कामकाज करण्यात आलेले आहे.

दूरदर्शन आणि आकाशवाणी कार्यक्रमात सहभाग -

कृषि पणन मंडळ, दूरदर्शन, मुंबई व पुणे, आकाशवाणी पुणे केंद्राच्या ग्रामीण कार्यक्रम सल्लागार समितीचे सदस्य आहे. दूरदर्शन केंद्र, पुणे व मुंबई, आकाशवाणी पुणे केंद्रावरून तसेच इतर आकाशवाणी केंद्रावरून कृषि पणन मंडळाचे विविध कार्यक्रम, योजना, उपक्रम यांची माहिती तसेच शेतक-यांना कृषि तंत्रज्ञानाची माहिती होण्याच्या दृष्टिकोनातून पणन मंडळाच्या तज्ञांचे कार्यक्रम प्रसारीत करण्यात येतात. तसेच प्रत्येक तिमाहीसाठी विषय आणि तज्ञांची नावे कळविण्यात येतात. या कार्यक्रमांमुळे शेतक-यांना कृषि पणन मंडळाच्या योजना व कृषि विषयक मार्गदर्शन मिळण्यास मोठ्या प्रमाणावर मदत झालेली आहे.

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

आर्थिक वर्ष २०२३ -२०२४ मध्ये दूरदर्शन केंद्र , मुंबई व दूरदर्शन केंद्र , पुणे वरून “कृषीदर्शन” या कार्यक्रमांतर्गत पणन मंडळाचे खालील अधिकारी यांचे ०७ कार्यक्रम प्रसारित करण्यात आले.

अ.क्र.	वक्त्याचे नाव	प्रसारण दिनांक	कार्यक्रम विषय
१.	श्री. सतीश वराडे	दि. १७/०४/२०२३	कृषि माल निर्यात व्यवस्थापन
२.	श्री. मिलिंद जोशी	दि. ०५/०५/२०२३	काजू शेतमाल तारण कर्ज योजना
३.	श्री. महेंद्र लोखंडे	दि. १८/०७/२०२३	शेतक-यांचे फायद्यासाठी ईनाम योजना
४.	श्री. मिलिंद जोशी	दि. ०२/११/२०२३	निर्यातीसाठी कृषि पणन मंडळाचे निर्यात सुविधा केंद्राचा वापर व विविध प्रक्रिया
५.	श्री. सतीश वराडे	दि. ०८/१२/२०२३	फुले निर्यातीतील संधी व वाव
६.	श्री. मिलिंद जोशी	दि. ०१/०३/२०२४	आंबा निर्यात — पूर्व तयारी
७.	श्री. जे. जे. जाधव	दि. २९/०३/२०२४	शेतक-यांचे फायद्याची शेतमाल तारण कर्ज योजना

बाजार समिती पदाधिकारी / अधिकारी / शेतकरी प्रशिक्षण -

कृषि पणन मंडळामार्फत राज्यातील कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांचे पदाधिकारी आणि अधिकारी यांना तसेच बाजार समित्यांचे कार्यक्षेत्रातील शेतक-यांना कृषि पणन मंडळामार्फत, तळेगांव दाभाडे येथील राष्ट्रीय सुगी पश्चात तंत्रज्ञान संस्थेमध्ये प्रशिक्षण देण्याचे काम करण्यात येते. दिनांक ०१/०४/२०२३ ते ३१/०३/२०२४ अखेर राष्ट्रीय सुगी पश्चात तंत्रज्ञान संस्था, तळेगाव मार्फत बाजार समिती अधिकारी / कर्मचारी यांना बाजार समित्यांचे कामकाज व नविन कायदे, संगणक विषयक प्रशिक्षण, बाजार समित्यांचा अर्थसंकल्प व लेखे विषयक टॅली संगणक प्रणाली इत्यादीचे प्रशिक्षण दिले जाते तर शेतक-यांसाठी हरितगृह व्यवस्थापन, नर्सरी व्यवस्थापन, शेड नेट, टिश्यू कल्चर, लॅन्ड स्केप, मार्केटिंग इ. विषयांतर्गत अहवाल काळात एकूण २०० प्रशिक्षण कार्यक्रम घेण्यात आले आणि या प्रशिक्षणांतर्गत एकूण ११५९३ प्रशिक्षणार्थींना प्रशिक्षित करण्यात आले.

(प) देशांतर्गत व्यापार विकास विभाग

उद्दिष्टे -

कृषी विपणन ही अतिशय महत्वाची क्रिया आहे. देशांतर्गत व्यापार विकास विभागाचा मुख्य उद्देश शासकीय योजना आणि कृषि पणन मंडळाने विकसित केलेल्या विविध उपक्रमांच्या मदतीने शेती व्यापार विकसित करणे हा आहे. शेतकरी आणि ग्राहकांसाठी थेट विक्री व्यवस्था तयार करणे, खरेदीदार-विक्रेता संमेलनाचे आयोजन करणे, शेतकऱ्यांसाठी शेतमाल विक्रीकरीता नवनवीन योजना तयार करणे, नवीन आणि संभाव्य बाजारपेठांची माहिती घेणे व शेतकऱ्यांना उपलब्ध करून देणे ही देशांतर्गत व्यापार विकास विभागाची प्रमुख कार्ये आहेत.

उत्पादक ते ग्राहक थेट विक्री उपक्रम -

कृषि मालाच्या विक्री व्यवस्थेतील मध्यस्थांची साखळी वगळून उत्पादकांना थेट ग्राहकाला दर्जेदार मालाची किफायतशीर दरांमध्ये विक्री करता यावी यासाठी कृषि पणन मंडळामार्फत उत्पादक ते ग्राहक थेट विक्रीचा अभिनव उपक्रम आंबा महोत्सवाद्वारे सन २००२ पासून राबविण्यात येत आहे. हा उपक्रम पुढे सुरु रहावा या उद्देशाने कृषि पणन मंडळाने फळ व धान्य महोत्सव या योजनेची सुरुवात केली.

१. फळ व धान्य महोत्सव अनुदान योजना -

आंबा, संत्रा, मोसंबी, द्राक्ष या सारखी हंगामी फळे तसेच धान्य यांचे थेट उत्पादक ते थेट ग्राहक विक्रीसाठी महोत्सवांचे आयोजन करण्याकरिता ही योजना राबविण्यात येते.

लाभार्थी

राज्यातील कृषि उत्पन्न बाजार समित्या, कृषि मालाच्या विपणनासंबंधित स्थापित असलेल्या सहकारी संस्था, शासनाचे विभाग, उत्पादकांच्या सहकारी संस्था, शेतकरी उत्पादक कंपन्या, पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट व अधिनियम १८६० अंतर्गत नोंदणीकृत संस्था

नियम व अटी

१. महोत्सवाचा कालावधी हा किमान ५ (पाच) दिवसांचा असावा.
२. महोत्सवास प्रति स्टॉल रु. २०००/- प्रमाणे अर्थसहाय्य देय राहिल.
३. महोत्सवामध्ये किमान १० व कमाल ५० स्टॉलसाठी अर्थसहाय्य देय राहिल.
४. महोत्सवासाठी जास्तीत जास्त रु १.०० लाख अनुदान देय राहिल.
५. फळ व धान्य महोत्सव आयोजनासाठी लाभार्थीस एका आर्थिक वर्षात एकदाच अनुदान देय राहिल.
६. महोत्सवाच्या प्रचार व प्रसिध्दीमध्ये उदा.बॅनर्स, जाहीरात, बातम्या, बॅकड्रॉप, हॅन्ड बील इ. मध्ये कृषि पणन मंडळाचा सहप्रायोजक म्हणून नामोल्लेख करणे आयोजकांवर बंधनकारक राहिल.
७. कृषि पणन मंडळास महोत्सवामध्ये स्टॉल घ्यावयाचा झाल्यास त्यासाठी आवश्यक स्टॉलची मोफत उपलब्धता करून देणे आयोजकांवर बंधनकारक राहिल.
८. महोत्सवाचा अहवाल व काही निवडक फोटो कृषि पणन मंडळाच्या 'कृषि पणन मित्र' मासिकामध्ये प्रकाशित करण्यासाठी पणन मंडळाकडे सादर करावेत.

९. महोत्सवातील प्रत, दर व इतर अनुषंगिक व कायदेशिर बाबींसाठी कृषि पणन मंडळ जबाबदार राहणार नाही. तथापी चांगल्या गुणवत्तेचाच माल विकणे स्टॉलधारकांवर बंधनकारक राहील. याची खातरजमा करणे आयोजकांवर राहील.
१०. महोत्सव आयोजनासाठीचा परिपूर्ण प्रस्ताव कृषि पणन मंडळाच्या विभागीय कार्यालयाच्या शिफारशीसह सादर करणे आवश्यक आहे.
११. महोत्सव हा फक्त उत्पादकांकरिता असल्याने त्यामध्ये व्यापाऱ्यांना सहभागी होता येणार नाही किंवा मार्केटमधून आणुन मालाची विक्री करता येणार नाही. असे आढळून आल्यास अनुदानासाठी अपात्र ठरविले जाईल.
१२. महोत्सवाकरिता इतर कोणत्याही शासकिया योजनेअंतर्गत अनुदान घेतल्यास या योजनेअंतर्गत अनुदान देय होणार नाही.
१३. उपरोक्त नमूद केलेल्या सर्व अटी व शर्ती मान्य असल्याबाबतचे हमीपत्र रू १००/- च्या स्टॅम्पेपरवर लिहून देणे बंधनकारक आहे.
१४. राज्यातील कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांना एका आर्थिक वर्षात जास्तीत जास्त पाच वेळा महोत्सवाचे आयोजन करण्यास तसेच सर्व महोत्सवांचे मिळुन ५० स्टॉलसाठी (प्रति महोत्सव कमीत कमी १० स्टॉल) प्रति स्टॉल रू. २००० प्रमाणे कमाल अनुदान रू १.०० लाख असेल.
१५. महोत्सव आयोजन करणेसाठी अग्निशमन विभागाचे ना हरकत प्रमाणपत्र (Fire NOC) घेणे बंधनकारक राहील.

सन २०२३-२४ मध्ये राज्यात महोत्सवाचे आयोजन-

पुणे येथील गुलटेकडी मार्केटयार्डच्या पुणे जिल्हा परिषद, पुणे यांचे अखत्यारीतील पुणे बाजार समिती मधील प्लॉट नं. ६५ ते ७५, पी. एम. टी. डेपो शेजारी, मार्केटयार्ड येथील मोकळ्या जागेत १ एप्रिल ते ३ जून या कालावधीत महोत्सव घेण्यात आला. यामध्ये सुमारे ६७ स्टॉल आंबा उत्पादकांना उपलब्ध करून देण्यात आले. कोकणातील रत्नागिरी व सिंधुदुर्ग या जिल्ह्यातील सुमारे ८८ हापूस आंबा उत्पादक यामध्ये सहभागी झालेले होते. महोत्सवात सुमारे २.५० लाख डझन इतका आंबा शेतक-यांकडुन थेट ग्राहकांना विकण्यात आला याद्वारे १८.७५ कोटींची उलाढाल झाली आहे.

तसेच या व्यतिरिक्त पणन मंडळाच्या फळ महोत्सव योजनेअंतर्गत नारायणगाव (जुन्नर), कुर्डुवाडी, पिंपरी-चिंचवड, मुंबई, नाशिक, छत्रपती संभाजीनगर, पाल (जळगाव), बाभळेश्वर (अहमदनगर), सांगली व कोल्हापूर येथे ही ५ दिवसीय महोत्सवांचे अभियान यशस्वी करण्यात आले. या महोत्सवांस स्थानिक रहिवाशांचा प्रचंड प्रतिसाद मिळालेला असुन एकूण अंदाजे सुमारे २०.५० कोटींची उलाढाल झाली आहे.

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

मुख्यालय व फळ व धान्य महोत्सव अनुदान योजनेअंतर्गत सन २०२३-२४ मध्ये घेण्यात आलेले महोत्सव -

अ.क्र.	विभागाचे नाव	घेण्यात आलेले महोत्सव		स्टॉलधारक शेतकरी संख्या	आंबा विक्री (डझन)	धान्य विक्री (क्विंटल)	विक्री उलाढाल अंदाजित (रु.लाख)
		विभाग	योजना				
१.	पुणे	१	१	७३	०	२७	३९.८५
२.	औरंगाबाद	०	१	२४	८५००	०	४३.११
३.	कोल्हापूर	१	०	२१	५६००	०	३५
४.	नाशिक	१	२	१४२	०	५२६	५३.१९
५.	रत्नागिरी	१	०	२७	०	०	८.५०
६.	लातूर	०	०	०	०	०	०
७.	नागपूर	०	०	०	०	०	०
८.	अमरावती	०	०	०	०	०	०
९.	मुख्यालय	१	०	६७	२५००००	०	१८७५
	एकूण	५	४	३५४	२६४१००	५५३	२०५४.६५

सन २०२३-२४ मध्ये मुख्यालय व विभागीय कार्यालयामार्फत ५ व फळ व धान्य महोत्सव अनुदान योजनेअंतर्गत ४ असे एकूण ९ महोत्सव आयोजन करण्यात आलेले असून २६४१०० डझन आंबा व ५५३ क्विंटल धान्य विक्री झाली आहे.

चालू वर्षी आंबा महोत्सव २०२४ च्या आयोजन पुणे जिल्हा परिषद, पुणे यांचे अखत्यारीतील पुणे बाजार समिती मधील पी.एम.टी.डेपो शेजारी, मार्केटयार्ड येथे पुणे जिल्हा परिषद यांचे संयुक्त विद्यमाने दि.१/४/२०२४ ते दि.३१/५/२०२४ या कालावधी करिता आयोजन करण्यात आलेले आहे. सदर ठिकाणी सुमारे ६९ स्टॉलची उभारणी करण्यात आली असून जिल्हा परीषदेकडील १० महिला बचत गट या महोत्सवामध्ये सहभागी झालेले आहेत.

आंतरराष्ट्रीय पौष्टिक तृणधान्य वर्ष २०२३ अंतर्गत मुख्यालय व विभागीय कार्यालयामार्फत +मिलेट महोत्सवांचे आयोजन -

संयुक्त राष्ट्रसंघाने सन २०२३ हे वर्ष "आंतरराष्ट्रीय पौष्टिक तृणधान्य वर्ष म्हणून घोषित केलेले आहे. त्या अनुषंगाने राज्यात प्रशासकीय विभागांमार्फत विविध उपक्रमांचे आयोजन / प्रचार प्रसिद्ध करण्यात आलेली होती. सदर उपक्रमांचा भाग म्हणून मुख्यालय, विभागीय कार्यालय, कोल्हापूर व नाशिक येथे "मिलेट महोत्सव" आयोजित करण्यात आलेले होते. त्याबाबतचा तपशिल खालीलप्रमाणे-

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

अ.क्र	विभागाचे नाव	सहभागी मिलेट उत्पादक व प्रक्रियादार संख्या	उलाढाल रु. (लाख)
१	मुख्यालय, पुणे	४०	३०
२	विभागीय कार्यालय, कोल्हापूर	४५	१८
३	विभागीय कार्यालय, नाशिक	३७	२०
	एकुण	१२२	६८

मिलेट (तृणधान्य) महोत्सवाचे आयोजनामध्ये १२२ उत्पादक व प्रक्रियादार यांना सहभागी करून विक्रीकरिता व्यासपीठ उपलब्ध करून देण्यात आले. सदर महोत्सवातून साधारणतः रु.६८ लाख उलाढाल झालेली आहे.

१) आंतरराज्य शेतमाल व्यापार: रस्ते वाहतूक अनुदान योजना -

महाराष्ट्र राज्य फळे व भाजीपाला उत्पादनात देशात आघाडीवर आहे. कांदे, टोमॅटो, डाळींब, द्राक्षे, केळी व आंबा हे प्रमुख फळे आणि भाज्या आहेत. फळे आणि भाजीपाला नाशवंत आहे आणि अयोग्य हाताळणी आणि साठवण पद्धतीमुळे तसेच वाहतूक विलंबामुळे फळे व भाजीपाल्यांचे काढणीपश्चात सुमारे २० ते ३० टक्के नुकसान होते. मागणी आणि चांगला दर यामुळे निर्यातीप्रमाणे देशांतर्गत व्यापार सुद्धा तेवढाच महत्वाचा आहे. मूलतः शेतकरी त्यांच्या दैनंदिन नित्यक्रमांमध्ये बदल करण्याच्या मानसिकतेत नसतो यामुळे वाहतूक भाडे भरून शेतमाल परराज्यात पाठविण्यासाठी तयार होत नाही. शेवटी ते त्यांचे उत्पादन जवळच उपलब्ध असलेल्या बाजारपेठेत विकतात.

तथापि, अनेक शेतकऱ्यांना त्यांच्या उत्पादनांना इतर राज्यात पाठविण्याचे महत्त्व लक्षात आलेले आहे. म्हणून या परिस्थितीचा आणि व्यावहारिक बाबींचा अभ्यास करून आंतरराज्य व्यापारास प्रोत्साहन देण्यासाठी कृषि पणन मंडळाने रस्ते वाहतूक अनुदान योजना राबविण्याचा निर्णय घेतला. या योजनेअंतर्गत दि.३१ मार्च २०२३ पर्यंत देशांतर्गत रस्ते वाहतूक भाड्यामध्ये अनुदान (Transport Subsidy) देण्यात येणार आहे.

सदर योजनेच्या अटी व शर्ती खालीलप्रमाणे-

१. सदर योजना केवळ महाराष्ट्रातून रस्ते वाहतूकीद्वारे परराज्यात शेतमाल वाहतूक करून प्रत्यक्ष विक्री करण्यात येणाऱ्या व्यवहारासाठी लागू राहील.
२. राज्यातील नोंदणीकृत शेतकरी उत्पादक कंपन्या व शेतमाल उत्पादकांच्या सहकारी संस्था योजनेअंतर्गत अनुदान मिळणेस्तव पात्र असतील.
३. राज्यातील नोंदणीकृत शेतकरी उत्पादक कंपन्या, शेतमाल उत्पादकांच्या सहकारी संस्थांच्या सभासदांनी स्वतः उत्पादित केलेला शेतमालच संबंधीत राज्यामध्ये पाठविणे आवश्यक असेल.
४. योजनेंतर्गत कामकाज सुरू करणेपुर्वी अर्जदार संस्थेने पणन मंडळाची पुर्वमान्यता घेणे आवश्यक राहील.
५. सदर योजना आंबा, केळी, डाळींब, द्राक्षे, संत्रा, मोसंबी, कांदा, टोमॅटो, आले व भाजीपाला या नाशवंत पिकांसाठीच लागू राहील. तसेच यामध्ये नमूद नसलेला नाशवंत शेतमाल परराज्यात विक्री करावयाचा

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

झाल्यास लाभार्थी संस्था/ कंपनीने तसा स्पष्ट उल्लेख करून पणन मंडळाची पुर्वमान्यता घेणे आवश्यक राहिल.

६. सदर योजनेमध्ये रस्तेमार्गे प्रत्यक्ष वाहतूक होणाऱ्या शेतमालावर अनुदान देय राहिल. यामध्ये इतर कोणत्याही अनुषंगिक खर्चाचा अंतर्भाव असणार नाही तसेच शेतमाल प्रत्यक्ष विक्री झालेनंतरच अनुदान देय राहिल.
७. या योजनेअंतर्गत प्रत्यक्ष वाहतूक केलेल्या अंतरानुसार खालीलप्रमाणे अनुदान देय असेल.

अ.क्र.	अंतर	देयअनुदान
१	किमान ३५० ते ७५० कि. मी. पर्यंत	वाहतूक खर्चाच्या ५० टक्के अथवा कमाल मर्यादा रु.२०,०००/- यापैकी जी रक्कम कमी असेल ती रक्कम.
२	७५१ ते १००० कि.मी. पर्यंत	वाहतूक खर्चाच्या ५० टक्के अथवा कमाल मर्यादा रु.३०,०००/- यापैकी जी रक्कम कमी असेल ती रक्कम.
३	१००१ ते १५०० कि.मी. पर्यंत	वाहतूक खर्चाच्या ५० टक्के अथवा कमाल मर्यादा रु.४०,०००/- यापैकी जी रक्कम कमी असेल ती रक्कम.
४	१५०१ ते २००० कि.मी.पर्यंत	वाहतूक खर्चाच्या ५० टक्के अथवा कमाल मर्यादा रु.५०,०००/- यापैकी जी रक्कम कमी असेल ती रक्कम.
५	२००१ कि.मी. किंवा त्यापेक्षा जास्त अंतरासाठी	वाहतूक खर्चाच्या ५० टक्के अथवा कमाल मर्यादा रु.६०,०००/- यापैकी जी रक्कम कमी असेल ती रक्कम.
६	सिक्कीम, आसाम, अरुणाचल प्रदेश, नागालँड, मणिपूर, मिझोराम, मेघालय व त्रिपुरा या राज्यासाठी	वाहतूक खर्चाच्या ५० टक्के अथवा कमाल मर्यादा रु.७५,०००/- यापैकी जी रक्कम कमी असेल ती रक्कम.

८. महाराष्ट्रातील सीमेलगतच्या जिल्ह्यातील शेतमाल नियमितपणे लगतच्या परराज्यात जात असल्याने अपरंपरागत व दूरवरील बाजारपेठांमध्ये शेतमाल पाठविणे अर्थक्षम होण्याच्या दृष्टीने ३५० कि.मी.पेक्षा कमी अंतरावरील वाहतूकीस कोणतेही अनुदान देय असणार नाही.
९. या योजनेअंतर्गत एका लाभार्थी शेतमाल उत्पादक सहकारी संस्था/उत्पादक कंपनीस एका आर्थिक वर्षात कमाल रु.३.०० लाख एवढे वाहतूक अनुदान देय असेल. सदर अनुदान केवळ महाराष्ट्रातून इतर राज्यात केलेल्या एकेरी वाहतूकीस लागू असेल.
१०. या योजनेअंतर्गत बिगर कृषिमालाची वाहतूक केल्याचे आढळल्यास त्यासाठी अनुदान देय असणार नाही.
११. शेतकरी उत्पादक कंपनी/सहकारी संस्थेने वाहतूकदारास देय असलेली वाहतूक भाड्याची रक्कम धनादेश/आरटीजीएस/ऑनलाईन बँकींगद्वारे अदा करणे बंधनकारक राहिल.
१२. शेतकरी उत्पादक कंपनी/ सहकारी संस्थेकडून पाठविण्यात आलेल्या कृषिमालाच्या प्राप्त विक्री रक्कमेतून अनुषंगीक खर्च जसे, शेतमालाची हाताळणी, विरळणी, वर्गीकरण, पॅकींग, हमाली, वाहतूक, व कंपनी/संस्थाचे सर्व्हिस चार्जेस इत्यादी खर्च, कपात करून उर्वरीत रक्कम संबंधित उत्पादक सभासदांच्या खात्यावर वर्ग केल्यानंतर वाहतूक अनुदानासाठी अर्ज करू शकतील. कपात रक्कम व अनुषंगीक आर्थिक व्यवहार ही संबंधित कंपनी/संस्था व उत्पादक सभासद शेतकरी यांची अंतर्गत बाब राहिल. याबाबत महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळाचा कोणताही संबंध असणार नाही.

महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे

वार्षिक अहवाल सन २०२३-२०२४

१३. शेतकरी उत्पादक कंपनी/सहकारी संस्थेकडून पाठविण्यात आलेल्या कृषिमालाला गुणवत्ते अभावी अथवा अन्य कारणामुळे विक्री रक्कम प्राप्त न झाल्यास त्यासाठी महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ जबाबदार असणार नाही तसेच सदर प्रकरणी वाहतूक अनुदान देय असणार नाही.
१४. अनुदान संपूर्णपणे नामंजूर, अंशतः मंजूर अथवा पुर्णपणे मंजूर करण्याचे सर्वाधिकार महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळास राहतील व तो निर्णय संबंधित अर्जदारावर बंधनकारक असेल. तसेच, योजनेच्या अटी/ शर्तीमध्ये उचित बदल करण्याचे अधिकार पणन मंडळास राहतील.
१५. संबंधीत शेतकरी उत्पादक कंपनी/सहकारी संस्था यांनी या योजनेअंतर्गत परराज्यात पाठविण्यात आलेल्या वाहतूक खर्चाचे अनुदान मागणी प्रस्ताव शेतमाल विक्रीनंतर ३० दिवसांत आवश्यक त्या कागदपत्रांसह विभागीय कार्यालयाकडे सादर करावेत.
१६. परराज्यात शेतमाल पाठवित असताना १ कन्साईनमेंट मध्ये शेतकरी उत्पादक कंपनी / संस्थेच्या किमान ३ उत्पादक शेतकरी सभासदांचा शेतमाल एकत्रितपणे पाठविणे आवश्यक राहिल.

सन २०२३-२४ या वर्षामध्ये अॅग्रोगोल्ड फार्मटेक प्रोड्युसर कंपनी, लि. मु. पो. ता. बदनापुर जि. जालना यांचे अनुदान मागणीच्या पात्र प्रस्तावास रु. ४०,०००/- (चाळीस हजार रुपये) अनुदान वितरीत करण्यात आले आहे.

आंतरराज्य शेतमाल व्यापार : रस्ते वाहतूक अनुदान योजना - मंजूर प्रस्ताव (सन २०२३-२४)

अ. क्र	शेतकरी उत्पादक कंपनीचे/संस्थेचे नांव	प्रस्ताव प्राप्त दिनांक	प्रस्ताव मंजूर दिनांक	अदा करण्यात आलेली अनुदान रक्कम रु.	अनुदान रक्कम अदा दिनांक
१	अॅग्रोगोल्ड फार्मटेक प्रोड्युसर कंपनी, लि. मु. पो. ता. बदनापुर जि. जालना	१६/१०/२०२२	१४/०३/२०२३	४०,०००/-	१८/०३/२०२४

(फ) तळेगाव शेती विभाग

कृषि पणन मंडळाच्या शेती विभाग, तळेगाव अंतर्गत १५० एकर जमिन क्षेत्र आहे. सदरचे क्षेत्र मुख्यफार्म व गिलबिल पट्टी असे दोन वेगवेगळ्या ठिकाणी असून मुख्यफार्म हे प्रक्षेत्र तळेगाव गाव भागास लागून असून गिलबिल पट्टी हे प्रक्षेत्र मुंबई - पुणे महामार्गास लागून आहे.

गिलबिल पट्टी प्रक्षेत्र तपशील :

अ.क्र	गिलबिल पट्टी तपशील	क्षेत्र (एकर)
अ)	राष्ट्रीय सुगी पश्चात तंत्रज्ञान संस्था	२८.००
ब)	निर्यात सुविधा केंद्र	०१.००
क)	फळबाग लागवडी खालील क्षेत्र (आंबा, पेरु, नारळ व आवळा)	१२.००
ड)	नाला, रस्ते, इमारत व पडीक क्षेत्र	०९.००
	एकुण क्षेत्र	५०.००

फळबाग -

- सदर प्रक्षेत्रावरील फळबागचे व्यवस्थापन जानेवारी २०१९ पासून राष्ट्रीय सुगी पश्चात तंत्रज्ञान संस्था पाहत आहे.

मुख्यफार्म प्रक्षेत्र तपशील :

अ.क्र	मुख्यफार्म तपशील	क्षेत्र (एकर)
अ)	लागवडी योग्य क्षेत्र / कन्व्हेशन सेंटर उभारणी	३०.००
ब)	तलावाखालील क्षेत्र (पाण्याचे क्षेत्र - अंदाजे २७ - २८ एकर)	४१.००
क)	मत्स्यतळी	०१.००
ड)	नाला, रस्ते, इमारत, पडीक क्षेत्र, मत्स्यतळी व न्यायालयीन बाब	२८.००
	एकुण क्षेत्र	१००.००

- मुख्यफार्म येथील संपूर्ण जमीनीस संरक्षण भिंतीचे बांधकाम पूर्ण झाले असून रंग काम व गेट उभारणीचे काम बाकी आहे.
- मुख्यफार्म येथील जमीनीवर कन्व्हेशन सेंटर उभारणी बांधकाम चालू करण्यात आलेले आहे.
- मुख्यफार्मवरील तलाव (स.नं.३५१) मच्छिमारीसाठी मावळ तालुका मच्छिमार को-ऑप सोसायटी, तळेगाव दाभाडे यांना तीन वर्ष करारावर देण्यात आलेला आहे.
- मासेमारीसाठी २० गुंठेचे दोन तळी (स.नं.३३८) तीन वर्षासाठी भाडेकराराने देण्यात आली आहेत.
- स.नं. ३४१/१ हद्द कायम करून घेण्यात आली असून मे. आकार फाऊंड्री लि. यांनी घेतलेल्या हरकती संबंधी न्यायालयात दावा दाखल केला आहे.
- सदर जमीनी संबंधीत वि.सह.नि.सह.संस्था सहकार विभाग, पुणे, वडगाव मावळ न्यायालयातील व मुंबई उच्च न्यायालयातील दावे संदर्भातील कामकाज मुख्यालय, पुणे यांचेशी समन्वय ठेवून चालू आहे.
